[AVATARII FARAONULUI TLÀ]

2255

92r Sara ... sara ... sfînta şi limpedea mare îşi întinde pînzăriile transparente de azur sub luna care-n nălţimea departată a cerului trece ca un [1] mare măr de aur neţinut de nimic în eterul albastru ... pustiile Nubiei lucesc verziu-sur ca cîmpii de gheaţă pe care a căzut o ninsoare uşoară şi Memfis, divina Memfis, îşi ridică colosalele ei zidiri ninse de lună în depărtarea ţărei ... parecă-ntr-o noapte de vară ar fi nins deodată o pulbere de diamant peste toată lumea şi urmele acelei străluciri ar fi muiat şi-ndulcit aerul cel dulce al Egipetului, şi numai Nilul îşi leagănă mişcătoarele şi lungele lui maluri de papură pintre cari curg [2] oglinzile lui mari, cari reflectă lumea [3] cerului şi parecă apele lui, mişcîndu-se una peste alta ca linţolii de cristal mişcător, sună în adînc cîntarea-cîntărilor. Uşor zboară luntrea mică şi neagră asemenea unei cugetări pintre tablourile măreţe desfăşurate de o parte şi de alta a rîului ... oraşe vechi ce-şi construiesc zidirile lor sure şi colonadele lor infinite în lumina nopţilor, piramidele [4] — morminte de regi — , crînguri de palmieri şi numai pasări călătoare străbat cu aripele-ntinse, într-un lung triunghi, adîncimile fără de margine ... unde merg? unde? [5]

În luntrea neagră e [6] culcat, şi capul lui mare în perini de matasă, bolnavul rege Tlà; în jurul naltei sale frunţi — o cunună de flori de mac ... de flori a uitării şi a somnului ... ||

93r Peste vecinicia undelor zboară luntrea lui, pînă ce dintr-o parte şi dintr-alta a Nilului se ridică grădinele pendente ... Două [7] pe maluri, deasupra lor, ca pe umeri de munte, iarăşi două, şi-n nălţimele scărilor iarăşi două ... Erau scări urieşeşti ridicate la soare, şi fiecare treaptă era o grădină lungă [8], întinsă şi toată lumea lor repezită [9] pas [cu] pas la cer s-adîncea ca-ntr-o oglindă pas cu pas în infinitul Nilului ... Grădinele pendente întoarse străluceau adînc-adînc în rîu şi pintre ele părea că trece luna ca o comoară în fundul apelor. Luntrea se opri la mal ... Regele se dete jos palid şi adîncit şi se pierdu în umbra [10] naltelor [11] bolţi de frunze a grădinelor, trecu în [12] lumina lunei şi umbra lui se zugrăvea pe nisipul cărărilor ca [un] [13] chip scris cu cărbune pe un linţoliu alb. În fruntea grădinei cei mai nalte era palatul lui, cu cupola rotundă, cu şiruri [14] de coloane sure, cu bolţi urieşeşti ... [15]

Erau atît de mari acele zidiri încît regele păru un gîndac negru, ieşit în lumina nopţii, care suia scările şi trecea pin bolţile palatului.

El intră într-o sală mare: Memfis era la picioarele lui ... oraşul infinit cu cupolele albe ... a cărui ocean [16] de palate urieşeşti [17], a cărui strade largi pavate cu pietre
94r lungi şi albe, a cărui grădini de palmieri forma *un* tablou [18] la care se uita uimit || şi

1. *după* tabl *şters şi înainte de* măr de aur *şters şi încă un* un, *reluat din inadvertenţă după ştersătură* 2. *corectat din* curge *în* curgŭ; *urmează* un[dele?] *şters* 3. *după* ş *şters* 4. -mi- *supraintercalat* 5. *urmează un* I *la care s-a renunţat pentru a face alt alineat* 6. *după* s *şters* (s[tă]?) 7. *după* Una *şters* 8. *după* înti[nsă] *şters* 9. *după* ridicată *şters* 10. *iniţial:* umbrele 11. *scris:* nalţelor *cu* ţ *fie de la un intenţionat* nalţatelor *fie prin anticiparea lui* ţ *din* bolţi 12. *deasupra lui* pin *şters şi după* ca[o] umbră *şters* 13. *în manuscris se află* o *urmat de* un *şters, deşi el trebuia menţinut şi* o *şters* 14. *după* col[oane] *şters* 15. *punctele de suspensie au fost puse sub* de for[ma?] *şters* 16. *după* palate *şters* 17. *după* de *şters* (de uriaşi?) 18. *după* tot *şters*

adînc ... I se părea că spiritul Universului visează — el, căruia un pămînt cu imperii i-e un grăunte — şi că visul său măreţ e pentru ast moment Memfis ... Bolţile ferestrelor i se arcau înalt deasupra frunţei ... Bolta salei era scrisă de jur împrejur cu zodiile cerului ... pe murii nalţi erau chipurile zugrăvite a regilor Egipetului.

El gîndea ... Ce umbre urieşeşti treceau în închipuirea sărmanului muritor care-ntr-o lume atît de măreaţă se simţea atît de mic, ca o furnică ce pluteşte [1] pe o frunză tremurătoare pe suprafaţa Nilului ... Deodată peste fereştile înalte căzură lungi perdele roze [2] ... şi el rămase în sala întinsă într-un întuneric trandafiriu, îngreuiat [3] de lumina lunei ce plutea asupra Egipetului. Memfis dispăru [4] de sub picioarele lui ... el rămase singur, cu gîndirile lui negre ... Noaptea tăcea ... El [5] se primbla pin umbra trandafirie a salei în talarul lui negru-strălucit ... apoi scoase din sîn o fiolă cizelată [6] dintr-un singur ametist, luă o cupă sapată dintr-un *** mare, pe care o împlu cu apa sîntă a Nilului ... Destupă fiola şi turnă trei picături ca cerneala din ea peste apa din cupă şi apa deveni [7] încet-încet întîi [8] galbenă ca un [9] aur diafan, apoi roză ca cerul aurorei, apoi albastră şi adîncă ca albăstrimea cerului. ||

El se uită mult în păhar şi părea că vede lucruri ciudate în metamorfozele colo- 95r
rilor lui ... Într-adevăr i se păru că vede în aurul diafan, în fund, o muscuţă de om, c-o cîrjă în mînă, bătrîn şi plesuv, dormind cu picioarele-n soare şi cu capul în umbra tinzii unei biserici ... În apa [10] roză văzu parcă [11] un peştişor vioriu care semăna cu [12] un tînăr frumos ... [13] în apa viorie văzu un om sinistru şi rece, cu faţa de bronz ...

— Peste cinci mii de ani, şopti el surîzînd ... O, Rodope, Rodope !

Deschise o uşă mare şi intră într-o sală a cărei podea era o unică oglindă de aur ... sală [14] fără acoperămînt [15] ... deasupra, cerul cu toate oceanele de stele ... în [16] oglindă, cerul cu toate oceanele de stele ... I se părea că e un greier amărît [17] suspendat în nemărginire ...

— Isis, strigă el, spre oglindă ... Isis, apari !

Tabla se-nnegri şi deasupra-i apărură scrisori albe ... chipuri [18] de oameni şi animale ... Palatul [19] întreg se cutremură lin [20].

— A sosit ora morţii mele ... zise regele, ca şi cînd ar fi vorbit cu el singur ... aştept să-mi spui adevărul ... Nu-mi zugrăvi chipuri trecătoare ... care să mă facă a crede că sîntem numai pulbere ...

Un rîs clocoti pin toată sala ...

— Ce rîzi, zise regele întunecos ... mie nu mi-e a rîde, demone [21] ... voi adevăr [22], nu batjocură ... ||

— Pulbere ? răspunse un [23] glas din oglindă cu o rece şi cruntă espresie de ironie ... 96r
pulbere ? ... te-nşeli ... ce eşti tu, rege Tlà ? Un nume eşti ... o umbră ! Ce numeşti tu pulbere ? Pulberea e ceea ce esistă [24] întotdeuna ... tu nu eşti decît o [25] formă prin care pulberea trece ... Ceea ce-nainte de doi ani se numea regele Tlà este atom cu atom [26] altceva decît ceea ce azi se numeşte tot cu acelaşi nume ...

— Chipul tău, Isis ...

Pe tabla neagră se zugrăvi un cerc mare roşu ... de acest cerc erau aninate fiinţe ca o scară ... Jos, minerale în care planteleîşi duceau rădăcinile ... animalele îşi duceau rădăcinile în plante, omul în animale ; minerale [27] în om, plante in minerale,

1. *după* t *şters* (tremură ?) 2. *după* trand[afirii] *şters* 3. *după* pătruns de *şters* 4. *iniţial* dispăruse 5. *după* E/1/ şi Cr[...?] *succesiv şterse* 6. *după* de *rămas neşters* [de ametist ?] 7. *după* 'nviori * şi *şters (ştergîndu-se din inadvertenţă şi* apa) 8. *după* mai *(suprainterca1at)* albastră ca cerul, apoi *şi* mai întîi roză ca o * *(şters)* razele aurorei, apoi in[...?] *succesiv şterse : s-a scris întîi* albastră ca cerul, apoi, *s-a suprainterca1at* mai *cu intenţia de a scrie* mai întîi *(corespunzînd lui* apoi, *deja scris), apoi totul a fost şters în favoarea unei noi încercări (care preia de la prima* mai întîi ... apoi), *abandonată şi ea (în final Eminescu a dorit să înceapă cu galben, nu cu albastru sau roz cum încercase întîi, şi să continue cu roz şi cu albastru, adică, probabil, cu culori tot mai închise)* 9. *după* aurul *şters ; urmează o cratimă ştearsă* 10. *după o literă ştearsă* (f[iola]?) 11. *după* un *şters urmează* un tînăr subţire *şters* 12. *se poate citi şi* a 13. *punctele de suspensie sînt scrise dedesubtul lui* şi *şters* 14. *după* deasupra vedea cerul cu toate oceanele de stele, ded[esupt] *şters* 15. *după* de *şters* 16. *după* ded[esupt] *şters* 17. *suprainterca1at* 18. *după* şi *sau* cu *şters şi înlocuit cu puncte de suspensie* 19. *după* Un cutremur încet *şters* 20. *după* încet *şters* 21. *iniţial :* demon 22. *iniţial :* adevărul *(ca adesea, a fost tăiat numai* l, *reminiscenţă a ortografiei cu* -u) 23. *după* oglinda *şters* 24. *după două litere şterse (poate* e *şi începutul unui* s *de tip* ſ) 25. *iniţial :* un 26. atom cu atom *suprainterca1at* 27. *după* an[imalele] *şi* p[lantele] *succesiv şterse*

animale în plante, omul în animale, şi pin toate aceste forme tremura cercul [1] roşu şi făcea să joace formele negre pe firul ei roşu ...

— Am înţeles ...

Oglinda se auri ... şi cerul se adînci în infinitul ei ...

Regele se văzu iar ... o clipă suspendată ...

— O, Rodope! Rodope, murmură el trist. Ce am numit eu Rodope [?] ... o umbră.

Regele ieşi şi trînti uşa după sine ...

Oglinda singură se-ncreţi ca suprafaţa unui lac ... glasuri se certau în fundul ei ca sfada valurilor ... Chicot şi plîns ... ţiuit, urlet ... suspin şi un glas mare începu
97r să rîdă pin‖ tot caosul de glasuri mici ...

— O, inamicul [2] meu cel mare ... spunea un glas ce îmbla pin sală ... Piramide şi temple, oraşe şi grădini suspendate puneţi contra pasurilor * mele ... Rîd de voi, regi ai pămîntului, rîd de voi ... Ce căutaţi a prinde eternitatea în nişte coji de piatră, care pentru mine sînt coji de alună ... În mine, în pieire şi renaştere *este* eternitatea ... Voi ... o umbră ce mi-a plăcut a zugrăvi în aer ... voi vreţi să mă prindeţi pe mine ... Nebuni!

Apoi se limpezi oglinda şi eternitatea din cer [3] se uită în ea însăşi ... şi se miră de frumuseţea ei.‖

98r În singurătatea pustiilor se-nalţa piramida sură cu fruntea ajungînd nourii ... Luna o ningea, încît părţile lovite de ea păreau de zapadă, părţile umbrite păreau de cărbune, şi lungă, ţuguietă, gigantică, se-ntindea pe nisip umbra piramidei. Regele îşi [4] făcu drumul pe dunga umbrei, un punct negru mişcător, pînă ce veni [5] în apropierea ei. Deschise o uşă c-o cheie de aur, o închise iar după sine ... si cu [6] asta închisese porţile lumei după el ... era singur, singur într-un mare mormînt ... El aprinse o faclă ... Înăuntru [7] se-ntindeau colonade, chipuri de zei abia lovite de lumina roşie a făcliei, a cărei raze treceau [8] fulgerătoare pe chipurile urieşeşti şi negre de zei în umbra umedă a columnelor, încît părea că după fiece piatră, din fiece umbră sclipesc ochi sinistri, izvoare subţiri roiau de sub picioarele zeilor şi se pierdeau în pămînt ... din cînd în cînd flacăra roşie a făcliei, izbucnind mai tare, zvîrlea dungi de lumină în deşertele hale, prin arcadele sumbre şi sure, prin columnele reci ... şi nimeni, nimeni în acest lăcaş al morţii ...

Deodată apăru Tlà ... El zvîrlise uşa mormîntului după sine, între el şi lume ... faţa sa mare şi palidă, ochii lui adînci şi scînteietori, mersul său mîndru, talarul negru ce-i curgea în cuţi sp[l]endizi de [9] umeri în jos ... astfel sta aspru zugrăvit în lumina cea roşie a făcliei. Ţi-era frică să priveşte în faţa lui ... al [10] acestui singur muritor în halele [11] mari şi deşerte a morţii ... Dar mai era el viu ... ? Puţin era [12] şi avea să-şi rezime capul, greu de cugetările unui imperiu, pe perina păcei eterne ... Eterne? Ah, nu cuteza s-o spere.

El îmbla ca-n [13] vis ... îmbla pe o generaţie de oameni ... un sărman visător sfărîmat de durere, doritor de moarte ... El deschise repede uşa de la o treaptă ce
98r ducea sub piramidă, ‖ luă făclia ... şi adînc departe sub piramidă se vedea sticlind un plan negru şi strălucit ... Parcă un ocean se mişcă mut sub piramidă ... El privi în jos ...

— O, lac! în curînd vei cînta la capul meu cîntările [14] ...

El coborî scările jos, mai jos, ca şi cînd s-ar fi coborît în fundul unei mine ... şi-n adînca depărtare îl vedeai lîngă un lac. Razele făcliei n-ajungeau departe ... O parte a apei se roşi de lumină şi-n mijlocul lui se desemnau formele negre şi fantastice ale unei insule acoperite de o dumbravă ...

1. *după* tr *şters* (tr[emura] *reluat din inadvertenţă?)* 2. -n- *suprainterealat* 3. *deasupra lui* sus *şters şi după* de *transformat în* din 4. *după* trecu *şters* 5. *suprainterealat* 6. *după* lumea *şters* 7. *urmează* înauntru *şters* 8. *după* rupeau *şters* 9. *după* în jurul său *şters* 10. *după* Un *şters* (Un [singur muritor...]) 11. *după* locaşul *şters* 12. *după* m[ai?] *şters* 13. -n *deasupra lui* pin *şters* 14. *adăugat după ştergerea punctelor de suspensie după* meu

Regele sui scările unei urne de piatră înaltă cît un palat ... El aruncă făclia-n urnă ... Ca şi cînd o domă s-ar fi aprins deodată în mijlocul nopţii adînc negre, astfel s-aprinse fluidul din vas şi ilumină toată hala mare ca o boltă a cerului de sub piramidă, lacul ce strălucea, insula cu boschete verzi [1], cu straturi de flori palide şi înalte, cu cărările acoperite cu nisip de argint ... era o grădină frumoasă în mijlocul unui lac suteran ... Numai fumul gros se-nalţa din văpaia vasului şi se spărgea sus, sus de bolta suteranei.

Regele coborî iar la malul lacului ... un podiş de prund, peste care apa trecuse, ducea la insulă ... El mergea pe cărare ... apa-i ajungea pînă la genunchi ... mişcările lui năşteau cercuri murinde pe suprafaţa apei şi poalele mantei ajungeau în apă. Ajunse la insulă ... În lumina roşie ... pin umbra neagră a arborilor, pe lîngă lungile straturi de flori, el merse pînă ajunse în mijlocul insulei ...

Pe un piedestal scund erau două sicriuri ... În [2] unul era întinsă o femeie cu chipul de ceară ... rozele roşii împletite [3] în jurul frunţei contrastau cu faţa palidă şi moartă ... Ochii cei mari || închişi, faţa trasă şi slăbită, pleoapele-nvineţite * peste *100r*
ochii înfundaţi. Haina ei trecea din toate părţile peste marginile sicriului şi ajungea la pămînt ... Mînile reci, transparente de albe, cu degetele lungi şi subţiri încleştate peste piept ... Era un cadavru de-o spăimîntătoare frumuseţă ...

— O, Rodope, zise el îngenunchind la sicriu şi plecîndu-şi faţa plină de lacrimi la pieptul [ei]. Cum te iubesc ! ... De ce-ai murit ? ... Nu ţi-am spus să nu mori ... nu te-am rugat ... copilă ? Vezi tu flacăra lampei urieşeşti ... vezi tu grădina ce-n-cunjură sicriul tău ... vezi tu coroanele regilor atîrnate de crengile [4] acestor arbori ? ... O, de le-ai vedea ... de-ai putea să deschizi ochii tăi cei mari, să mă priveşti pînă ce voi muri lîngă tine ... căci voi muri-n curînd ... Rodope ! Te urmez în noaptea de unde nu-i reîntoarcere ... Cerul cu stelele lui, Nilul cu eternele-i unde ... divina Memfis ... generaţii vor plînge ... şi eu mor ... mor, căci ai murit tu, palidul meu copil ... copilul meu ... al meu* ...

El apăsă fruntea de mînile ei [5] unite ... întuneric ... o negură rece cuprinse creierii lui, i se părea că Rodope îl cheamă din depărtare, făcîndu-i semne c-un ramur de finic ... el simţea că bătăile inimei i se răresc ... simţea storcîndu-i-se viaţa din sîn ... simţea că ... nimic ... nimic.

El murise cu fruntea plecată pe pieptul ei.

Flacăra urieşească mai pîlpîia în aer, de făcea să joace în razele-i roşii, să dispară şi reapară fantastic || toată lumea suteranei ... apoi se stinse, şi un întuneric *101r*
adînc, fără întindere, mut, domni peste sfîrşitul unui om.

Era ca şi cînd toată măreţia trecuse ca un vis iluminat [6] de-un fulger pe dinaintea ochilor şi nu rămăsese decît un întuneric asemenea celuia din somnul fără de vis, un întuneric fără spaţiu şi fără timp. ||

*** [7] Nu-l lasa ! Sfrrr ! După el, băieţi ! ... Hahaha ... Şi copiii desculţi, cu *102r*
pălăriile lor mari, fugeau de le pocneau călcîiele după un cerşitor bătrîn [8] şi trenţăros, cu faţa speriată şi cu barba zburlită.

Azvîrleau pietre după el ... şi el plîngea sărmanul [9] şi striga din toate puterile :

— Cucurigu !...

Un franciscan tînăr şi palid trecu pe lîngă el ... el s-aruncă la picioarele lui şi-ncepu să-i sărute poalele rasei şi-şi ridică mînele plîngînd spre el...

— Copii răutăcioşi şi fără de milă ! ... strigă [10] franciscanul c-o voce tare şi sonoră, nu vi-i ruşine să chinuiţi un biet idiot ... un cerşitor ... nu vedeţi cum plînge, nu vedeţi cum îşi ridică mînele uscat[e] de bătrîneţe ... o ! blestemul lui D-zeu are să cadă pe voi !... [11].

1. *după virgulă şi* cu *şterse* 2. *după* Un *şters* (Un[ul ?]) 3. *după* cont[rastau] *şters* 4. de crengile *suprainterca lat* 5. *deasupra lui* lui *şters* 6. ca un vis iluminat, *iniţial :* ca iluminată (un vis *suprainterca lat şi -ă şters)* 7. *se distinge, greu, ceva ininteligibil :* M[.] mamă mă ! 8. *urmează* cerşi[tor] *şters* 9. sărmanul *pare tăiat (incomplet) cu o bară şi înlocuit cu suprascrisul* trist * 10. *după* zise *şi* z * *succesiv şterse* 11. *urmează* sp[eriaţi] *şi* copiii *succesiv şterse*

— Cucurigu ! strigă bătrînul răguşit şi tremurînd de spaimă.

Copiii speriaţi holbară ochii lor cuminţi la frănciscanul palid şi se risipiră ca un stol de vrăbii [1]...

Franciscanul ridică pe bătrîn de la pămînt şi-l duse spre [2] tinda unei zidiri mari, îl culcă binişor [3], puindu-i drept căpătîi sînul său ... puse [4] mîna lui frumoasă pe inima bietului idiot, care se spărgea bătînd [5] de spaimă şi-ngrozire şi şezu lîngă el pînă ce simţi c-a adormit ... Îi puse o pîine albă alături cu capul şi-apoi se depărtă suspinînd ... o lacrimă mare-i [6] strălucea ochiul frumosului călugăr. ||

103r Era vechea zidire de piatră cubică a sfatului orăşănesc din Sevilla unde-l depusese pe bietul cerşitor. Cerul cu întunecatul lui azur şi cu soarele-i arzător se destindea asupra oraşului vechi, stradele cele [7] strîmte erau mai deşerte, [era] o [8] căldură moleşitoare şi nesuferită care-nfierbînta pietrele pavagiului, nisipul şi murii şi care făcuse ca la orce fereastră să fie lăsată perdeua ... astfel încît părea un oraş orb şi [9] nelocuit, aşa nu se vedea nici o fiinţă pe strade şi pe pieţe. Cerşetorul dormea cu capul în umbra murilor ... adică cine ştie dacă dormea numai ... Umbra uscată a murilor caselor, lenea cea călduroasă a zilei, nici o mişcare, nici un glas ... ce fel murise toţi oamenii în acest oraş sau dormeau ... căci tot strigătul de mai înainte n-a fost decît o întrerupere a unei lungi şi constante tăceri.

Bietul cerşetor adormise ... Ce vise ciudate avea ... I se părea că corpul lui întreg e ceva ce se poate întinde şi contrage şi poate lua orice formă din lume ... I se părea mai întîi că i se îmflă [10] capul din ce în ce şi [11] el devine un bătrîn ghebos, gras şi glumeţ ... or că acuşi se usucă ca ţîrul şi devine un om lung, cu ochii clipitori şi mici, îmbrăcat în straie lungi negre ... or că i se îmflă corpul şi i se subţiază picioarele, de pare un sac de făină pus pe două fuse subţiri ... Apoi simţi că se contrage repede, repede şi devine un grăunte mic în mijlocul unui gălbenuş de ou ... Prin albuş el vede numai de jur împrejur coaja oului şi [se] zvîrcoleşte ca o furnicuţă în centrul lui ... şi tot creşte, creşte, pare că-i înghimpă ceva umerii...

„Aha ! gîndi el, îmi cresc tuleii" ... ||

104r Apoi se simţi din ce în ce crescînd, acu aripele i-erau mari ... era cucoş. Cucurigu ! strigă el, primblîndu-se într-o ogradă deşartă sub un gard, peste nişte bulgări de piatră şi pin glod, în care-i rămînea urmele labelor ca o scrisoare de zodii ... Cucurigu ... Dar nu-i era bine ... Îi era greu capul ... creasta i-atîrna în jos, ochii lui cei rotunzi ca două altiţe de oţel erau păinjeniţi ... el îşi plecă capul şi-l ascunse sub aripă ... îşi ridică un picior şi adormi ... Dar într-un par era o cioară care tot striga : crrr ! tlà ! tlà ! tlà ! crrr ... Sunetele astea-l urmăreau în somn ... pînă ce simţi că nu simte nimic ... părea că o tabla neag[r]ă * se-ntinde naintea ochilor lui, apoi încetă şi asta ... apoi i se păru lui că e un punct negru, mic, care tot una * [12] se contrage mereu, pînă ce n-a rămas din el ... nimic. Înspre sară oraşul începu să-nvie ... Treceau oameni cu pasul încet pe lîngă el şi i se uitau curioşi în faţă ... „A murit bietul Baltazar !" gîndeau ei ... Veni un consilier al oraşului, gîndi şi el c-a murit ... Nu se găsi nici un popă să-l îngroape ... „El fusese îndrăcit, ziceau ei, cum să binecuvîntăm cadavrul [13] unui îndrăcit"...

Doi oameni săraci se găsiră cari să-l îngroape pentru cîţiva reis din casa comunală. Îi sapară groapa într-un colţ de cimitir. Sara, pe lună, veniră cu două scînduri bătute în cuie una de alta ... îl puseră pe ele şi se uitară şi ei cam aşa cum se uită omul la mort ... este totdeuna o simţire, nu de compătimire, dar de deşert sufletesc [14] cea din faţa unui cadavru...

— Frumos bătrîn, zise unul, pare că e un împărat răsărit din poveşti ... Pletele sure cad grele [15] la pămînt ... capul mare şi greu, căci morţii sînt grei...

1. ca un stol de vrăbii *provine din* ca vrăbiile *prin suprainterca1area lui* un stol de *şi ştergerea lui* -le 2. *deasupra lui* la *şters* 3. *urmează* cu cap[ul] *şters* 4. *după* aşe[ză] *şters* 5. *după* de spaim[ă] *şters* 6. -i *după* i *şters* 7. *după* erau m[ai] *şters* 8. *suprainterca1at* 9. *după* deso *şters* (desolat?) *urmează* f *şters* 10. se îmflă *deasupra lui* creşte *şters* 11. *după* în s* *şters* 12. *urmează* d[evine?] ; *dacă lecţiunea* una *ar fi ceartă, atunci* tot una *ar trebui eliminat în favoarea lui* mereu *(credem, într-adevăr, că textului* tot una devine mai mic *i-a fost substituit* se contrage mereu) 13. *după* corp[ul] *şters* 14. *iniţial propoziţia se termina aici, apoi punctele de suspensie au fost şterse şi s-a adăugat* cea din faţa unui cadavru ... 15. *după* peste *şters*

— Ah ! zise cellalt ... ce [1] mai gîndești și tu? ... N-avem noi destule de gîndit, ca să ne pierdem acuma vremea [2] cu privirea unui mort. Pe scînduri și hai !||

Ajunseră curînd afară de oraș, la țintirimul cu [3] murii lui [4] albi și lungi, ce păreau unși [5] cu var de lumina lunei ... trecură peste pragul portiței negre, s-apropiară de mormînt, lîngă care fumega încă lutul proaspăt. În fundul mormîntului umed [6] erau așezate paie ... Ei îl răsturnară pe bătrîn de pe scîndură cu fața în jos, pe paie ... aruncară înc-un braț de paie peste el ... și începură a arunca pămînt peste el... 105r

— E tîrziu, Boromeo, zise unul, hai și ne-om duce acasă ... Mîne om veni de om împle mormîntul [7] ... Am aruncat destul pentru ca să nu fie descoperit...

— Hai dar !

Luară lopețile de-a umere și, în noaptea cea clară, ieșiră șoptind și povestind încet din cimitiri * ... Crucile albite se uitau în lună, florile de pe morminte foșneau mișcate de-o suflare lină, murii cei albi, ce se ridicau peste cîmpia crucilor și a mormintelor, luna, ce trecea atît de palidă și dureroasă ... și, de departe, orașul, cu conturele lui fantastice, cu case și turnuri, cu ferestele-i mute ce ascundeau mistere, și peste toate un lințoliu transparent de lumină albă ... Numai un [8] brotăcel trezit în iarbă sărea cu piciorușele distinse [9] ... ,,Tlà, tlà'', țipa el în lună și trezi un țînțar ce adormisă * pe pielița lui cu : Bzzz ! Tlà ! Acest duo solitar [10] nu era întrerupt de nimic ... numai în urechea mortului || suna un greier parecă ... El auzea parecă acel greier, dar nu gîndea nimic ... Și greierul subția glasul, de părea tremuratul glas a unei coarde de aur mișcate și tremurînde, și lui îi veni acum clar ideea *aur* în minte ... Aur, aur ... sunetul creștea nu în mintea, ci în inima lui. 106r

Din ce [în ce] mintea i se ilumina ... i se părea că lada de creieri * este o sală frumoasă plină de flori și oglinzi, dar fără lumină încă ... o muzică înceată trecu prin sală, ciudată și dulce, și el simțea ființe trecînd prin sală, fete în haine albe ... cu suflarea lor caldă și cu pieptul plin, și bărbați strîngîndu-le de mîni și șoptindu-le de amor ... Era o lume de semiîntunerec și mezzavoce. O candelă ardea în mijlocul salei a cărei lumină creștea din ce în ce [11], din un punct ca vîrful unui ac într-un licurici, din licurici într-o flamă subțire și albastră, și cu cît flama creștea, cu atît vocile s-auzeau mai tare, tot mai tare ... pînă ce deodată [în] sala iluminată * și plină de un aer de diama[n]t ... el auzi rîsuri tari, zgomotoase, glume, vorbe, joc ... un zgomot ca-ntr-o sală de bal ... Și văzu că toate sînt propriile lui închipuiri, clare ca-ntr-un vis limpede ... El se simțea apăsat ... dete paiele și lutul de pe față și se trezi într-o groapă adîncă — fără să știe cum, fără să știe cine-i el, și deasupra frunței lui cu închipuiri senine plutea sus, sus în cer, luna cea plină.||

,,*Cine* [12] sînt eu?'' fu cea întîi cugetare ce-i veni în minte. Mintea lui era clară, închipuirile erau ca formele concrete, vii și pline de viață ... el avea o lume gata în capul lui, de a cărei izvoare nu-și putea da socoteală ... Se găsea cuminte ... și ... memoria, memoria era ceea ce-i lipsea ... El închise ochii, ca să rămîie în întuneric și ca, nemfluințat [13] de lumea de dinafară, să cutreiere [14] cîmpul aducerei lui aminte ... Era ca un orizont negru și fără de sfîrșit ... nimic, nimic ... numai prezent avea ... trecut de fel ... sau unul atît de tenebros încît nu vedea nimic pe el ... departe [15], departe ... ca și cînd într-o noapte neagră ca lumina [16] din sticla cu cerneală ... ai [17] vedea undeva un foc arzînd ... Cer înnorat și negru ... pămîntul și noaptea de nu-ți poți [18] vedea mîna cu degetele rășchiete dinaintea ochilor ... departe parecă vedea în noaptea plină * a sufletului lui o antică coroană de rege. 107r

,,Ah ! gîndi ... mă tem să nu-nnebunesc iar ... căci, cum văd, ceea ce am acuma ... mintea ... n-am avut-o-ntotdeuna ... trebuie s-o fi pierdut odată.''||

El ieși din mormînt după ce tocmise [19] la loc paiele și pămîntul, ca să nu se cunoască că el a ieșit din mormînt, și-ncepu să meargă încet prin cimitir ... Ajunse 108r

1. *în manuscris:* le 2. *după* p[rivind?] *șters* 3. *după* alb *șters* 4. *suprainterca lat* 5. *după* văruiți de *șters* 6. *după* p[aie?] *șters* 7. -r- *suprainterca lat* 8. *după un triliter șters, indescifrabil* 9. *urmează* și *șters* 10. *după* so * *sau* si*[nguratec?] *șters* 11. *urmează încă o dată* în ce, *fără îndoială din inadvertență* 12. *după* Cine sînt eu? *(subliniat în întregime, șters și reluat doar pentru a sublinia numai pe* Cine) 13. *după* neim[fluințat?] * *șters* 14. *în manuscris:* cutreri 15. *după* De *șters* 16. *după* cer[neala] * *șters* 17. *după* foc * *șters* 18. *deasupra lui* putea[i] * *șters* 19. *după* aco[perise] *șters*

lîngă mur ... îl sări ... şi-ncepu să meargă spre oraş ... Ajunse într-o ulicioară [1] strîmtă, de a căreia amîndouă laturile se-nalţau case negre şi lungi cu ferestrele rotunde ... Un turn de biserică lung, cu piatra lui mucigăită, acoperit cu olane negrite de vreme, cu ferești risipite * şi oarbe, cu o uşă masivă şi veche de stejar, ferecată c-o [2] cruce de spijă lucrată în mii de podoabe şi flori ... El deschise c-o cheie mare şi ruginită poarta, sui scările înguste în sus şi intră într-o cămară nalt boltită în mijlocul căreia se afla o masă de piatră sură [3] şi un scaun vechi, a cărui îmbrăcăminte de piele era toată ferfeniţită ... Numai luna se uita sperioasă pin fereasta veche, năruită* [4] şi fără obloane, care sămăna mai mult [cu] o găvăună de piatră de la o vizunie. Bătrînul sur [5] se uita uimit [6] la lucrurile ce-l încunjurau ... un pas instinctiv îl dusese în această vizunie ... el găsise cheia la sine ... Un dulap vechi de lemn mohorît, lucrat cu fel de fel de sculpturi, era pe jumătate deschis, o candelă de steclă roşie-închisă vărsa raze [7] slabe de rubin în cămara pustie ... el deschise dulapul ... scoase un pergament vechi şi-l desfăşură dinaintea lui ... Era o cartă a Spaniei [8]. În un loc al ei era mînjită cu coloare galbenă ca aurul ... El s-apropie de fereastă şi se uită mult la locul mînjit.

— Hm ! da, da ! aici trebuie să fie visul vieţei mele...

Şi, ca şi cînd s-ar fi speriat de neîngrijirea cu [9] care lăsase dulapul deschis, aruncă iute pergamentul în fundul lui şi-l închise iute c-o cheiţă [10] de oţel ... Apoi [11] începu să se primble prin cămară ... O oală de flori numai cu pămînt era într-un colţ ... El [12] turnă pămîntul afară [13]... sub el erau monede de aur... C-un fel de aviditate el legă banii într-o treanţă veche şi-i puse în sîn ... Toate ce făcea i se păreau firești şi totuşi dacă s-ar fi întrebat de ce le face nu şi-ar fi putut da socoteală ... Avea instinctul neconştiu a [14] unui animal, care face tot ce-i de trebuinţă fără să ştie spre ce scop. ||

109r El îşi tunse barba şi părul c-un foarfece [15] ruginit ... deschise [16] [o] ladă seculară şi mohorîtă ... scoase din ea haine frumoase de catifea şi se schimbă în ele ... Scoase o oglindă din ladă şi se admiră [17] în ea ... găsi un şip vioriu plin de mireasmă şi-şi stropi hainele cu ea [18] ... şi cînd ieşi din turnul vechi, cu pălăria lui cu şnur de aur [19] ... cu bumbii lui de pietre scumpe, cu inele de diamant pe degete, părea un gentilom bătrîn şi bogat ...

Merse în faţa unui palat vechi, zidit într-un frumos stil maur, înaintea căruia se-ntindea o grădină de pomi în floare, înconjurată de un grilagiu de fier cu vîrfuri aurite ... În bolta porţii sună un clopot ... I se deschise, portarul se plecă pînă la pămînt înaintea lui ... El trecu pe o cărare lungă în urma unei alei de castani, ajunse la scările nalte acoperite de un baldachin suspendat pe columne în forma lujerilor de crin [20], intră înăuntru ... Sui repede scările acoperite c-un covor moale ... intră într-o sală splendidă ... a cărei tablouri pe pereţi se zugrăveau şters şi neclar în semi-întunericul luminei de lună. Pe-un jeţ lîngă fereastă şedea o fată naltă şi palidă, care la intrarea lui îşi întoarse uimită* [21] capul ... El s-apropie de ea...

— Voi sînteţi, Signor ? zise ea încet ... şedeţi în faţa mea ... am să vă istorisesc multe...

Ochii ei mari şi întunecaţi purtau în ei o durere fără de lacrimi ... Uscăciunea [22] lor teribilă trada disperarea. ||

110r — Vorbeşte, copila mea.

— Signore ... familia mea m-a destinat să vă fiu soţie ... şi trebuiesc s-o fiu, căci nu am nici o putere de rezistenţă ... Dar nu vă pot iubi ... Iubesc un tînăr cavaler, tînăr şi frumos, şi voi sînteţi bătrîn ... Însă de cînd v-am văzut, marchize, mi s-a părut că aveţi un caracter nobil, că nu veţi voi [să] mă sacrific unui maritagiu care nu vă va ferici şi care pe mine mă va [23] despera ...

1. *peste* uliţă ; *urmează* d[e] *şters* 2. *peste* cu ; *urmează* fier *şters* 3. *după* neagră *şters* 4. *cf. mai sus* ferești risipite 5. *suprainterca lat* 6. *după* sur şi *şters* 7. *după* sl[abe ?]* *şters* 8. *urmează puncte de suspensie şterse ;* În *care urmează e scris peste* la * 9. *după* lui *şters* 10. *iniţial :* cheie 11. *în dreptul acestui rînd se află alături, pe* **107v**, *cuvintele* ca o pînzărie (acoperita *şters)* presărata cu flori *care apare introdusă în text la* **111r** *sub forma* o pînzărie (lungă *şters)* întinsă şi verde presarată cu buchete de flori felurite 12. în manuscris : Era *din inadvertenţă* 13. *urmează* şi *şters* 14. neconştiu a *suprainterca lat* 15. *deasupra lui* vechi *şters* 16. *deasupra lui* dintr-o *şters în întregime deşi* o *trebuia menţinut* 17. *deasupra lui* uită *şters* 18. *după* ele *şters* 19. *după* fir *şters* 20. *după* flori *şters* 21. *poate :* mută 22. *după* Acea [uscăciune] *şters* 23. *suprainterca lat, urmat de* face *şters*

— Te iubesc, Señora, zise el c-un [1] ton sec şi scurt ... dar nu voi să te nefericesc ... Dar prezenţa d-tale ar fi în stare de-a mă face egoist, căci eşti atît de frumoasă ... Señora, renunţ la mîna d-tale cu o condiţie numai [2] ... foarte uşoară de-mplinit, se-nţelege .. Trebuie să mă congediaţi chiar în astă sară ... Să-mi puie caii la trăsură ... plec ... Aveţi bunătatea de a-mi da condei şi hîrtie, ca să scriu renunţarea mea ... chemaţi pe părintele [3] şi pe vărul d-voastră, ca să servească de martori ... căci doresc ca să fii fericită...

Fata, roşie de bucurie, ieşi, ordonă să i se gătească trăsura de drum, aduse pe tatăl şi pe văru-său...

— Cum, d-le marchiz ... d-ta renunţi la...

— Aide, conte ! să nu pierdem vorba-n zădar. Ai [4] voit să-ţi nefericeşti copila, şi eu nu voi ca bogăţia mea să fie cauză la aceasta ... Ştiu că eşti sărac, conte ... dăruiesc deci drept zestre miresei la care renunţ jumătate din averea mea ... Puteţi chema un notar...

Notarul fu adus iute. ||

Marchizul dictă actul de donaţiune ... Contele-i strînse mîna cu ochii plini de *111r*
lacrimi ... fata şi vărul ei îngenunchease-nainte-i sărutîndu-i mînele ... el îi binecuvîntă şi ieşi repede. Trăsura era gata, caii sforăiau în hamurile lor ... El se întoarse repede, intră într-o odaie slab iluminată unde dormea în pat un bătrîn care, trăsură cu trăsură, era el. Haine ca ale lui erau aşezate pe scaun ... bătrînul visa adînc ... „Da, da ! zicea el pin somn ... nu vă uimiţi ... renunţ la mîna doñei Ana ... îi dăruiesc jumătate din averea mea".

— Visează ceea ce eu am făcut, zise el încet. Cu atît mai bine ... cu atît mai bine...

Coborî, se sui în trăsură, care ieşi din curte şi-ncepu să zboare [5] pe stradele lungi, apoi ieşi în cîmp pe drumul de ţară ... Părea cîmpia o pînzărie întinsă [6] şi verde presarată cu buchete de flori felurite [7] ... Astfel merseră pînă cam [8] la două după miezul nopţii ...

Un castel vechi [9] c-o grădină părăginită se-nălţa pe o coastă de deal ... Părea mai mult o grămadă de pietre decît o zidire, cu murii ei risipiţi, cu copacii uscaţi, pe a căror tulpină creştea generaţii tinere de arbori noi şi subţiri ... Era un parc cu o pădure veche, unde pe ruinele copacilor vechi şi putrezi || cresc cei noi şi tineri ... Tră- *112r*
sura intră în curtea plină de ierbărie şi de huci sălbăticit, ajunse la scări ... el îi dete drumul şi intră în înaltele şi surele hale ale castelului, cu pereţii [10] reci de piatră patrată, cu mobile antice şi veştede, cu tablouri şterse şi mohorîte [11], în cadruri de lemn negru ... Astfel îmbla bătrînul, c-o lumînare de ceară într-un sfeşnic de argint, prin toate odăile largi şi deşerte, şi [ca] vise [12] din bătrîni îl încunjurau acele portrete care, serioase în cadrele lor, se uitau parecă la el...

El ajunse într-o [13] cămară naltă şi fără ferești ... Afară de uşa pe care intrase nu mai era o alta ... El închise acea uşă după sine, trase, pe dinăuntru [14], un drug de fier peste ea ... s-apropie de un părete de piatră pătrată şi împinse într-un loc cu mîna .. Părețele de piatră se-ntoarse ca-ntr-o ţîţînă ... el ţuşni iute cu lumînarea pin crăpătura deschisă şi se trezi, cu lumînarea-n mînă, asupra unei scări ce ducea în jos ... El întoarse părețele la loc ... şi coborî scările ce sunau tîmpit sub paşi [15] ... un aer bolnav îi îngreuia pieptul ... Ajunse în o suterană mare ... De jur împrejur erau boltiri în muri în care erau statue de piatră ... chipuri de cavaleri îmbrăcaţi în fier ... ce se uitau cu ochii lor răci de piatră la el ... O manta era spînzurată-ntr-un cui ... într-un colţ era o bute aşezată pe tălpi, de mult putrezite, şi o cupă de argint alături cu ea... ||

El scoase cepul de la bute ... Nu curgea nimic ... Desigur că camaşa prinsă *113r*
asupra vinului era foarte groasă. El băgă spada în bute şi ţinu cupa ... Un vin ca chihli-

1. *peste* c-o *urmat de* voce *şters* 2. *suprainterca lat şi urmat, după puncte de suspensie, de* Co[ngediaţi-mă] *şters* 3. *după* dv * *şters* 4. *după* pentru *şters* 5. *în manuscris :* zbura, *ca şi cînd s-ar fi scris* a zbura 6. *deasupra lui* lungă *şters* 7. *vezi mai sus, nota 11, p. 252* 8. *suprainterca lat* 9. *urmează* şi păr[ăginit] *şters* 10. *după* murii *şters* 11. *după* negre *şters* 12. *după* ca * *şi* cu *succesiv şterse, l-am restituit, oarecum arbitrar, pe* cu 13. *după* la *şters* 14. pe dinăuntru *suprainterca lat* 15. *în manuscris :* paşii

barul, transparent ... mirositor curse din bute ... El o astupă, își apropie buzele de acel lichid vechi ... și bău paharul întreg. I se cutremură corpul de plăcere ... Părea că chipurile de piatră începeau a se legăna pe piedestalele lor balanțînd cu mînile, apoi el [1] se culcă pe manta la [2] pămînt ca să privească ... Stanurile [3] de piatră se coborîră și-ncepură a juca în pivniță, și sub greoaiele lor tălpi de granit urla cerul suteranei ... Mai stîngaci decît ursii se-nvîrteau țopăind și strigau și se certau ... Hopp ! hopp, zupp, zupp ! Și-și legănau taliile lor țepene, și-și mișcau picioarele lor, și ochii lor de piatră se-nvîrteau uscați și morți în încoifatele lor capete...

— Să trăiască Almanzor, striga unul.

— Să trăiască, răsunară suteranele ...

Părea c-o mie de glasuri răspund la esclamarea lui, simțeai că ești într-un labirint de suterane la care aceasta era numai tinda ... Ropotul înfricoșat al cavalerilor de piatră, strigătele lor sălbatece, turbarea lor înfiorătoare îl făcea pe bătrîn să se-nfășure-n mantaua lui ... El nu zicea nimic ... dar ei nici observau prezența unui om viu ... Părea că el e mort sau că nu e de fel și numai ei sînt. ||

114r Apoi vorbele [4] lor deveniră din ce în ce mai încete, mărunte, țăndărite ... ei povesteau de păreai a auzi glasuri de babe noaptea pe prispă ... povești în care se desfășura înaintea sufletului auditorilor toată istoria cavalerismului Spaniei ... și tot mai molcom, mai molcom auzea bătrînul glasurile lor șoptitoare, pînă ce nu mai auzi nimic ... El adormise.

A doua zi se sculă, lumînarea mai era un muc numai în sfeșnicul cel de argint ce ardea abia ... El găsi pe masă o legătură de chei și, topite, multe [mucuri] de lumînări de ceară galbenă ... Aprinse unul de mucul ce era să se stingă, luă cheile și deschise o ușă ce ducea într-o suterană alăturată. Ținea lumina în aer cu brațul distins ... Lăzi cu [5] grămezi de argint erau în colțurile acestei suterane fără vo răsuflătoare ... Argint, argint ... el merse mai departe ... Deschise o altă ușă ... Lăzi de aur grămădit licureau slab în lumina cea roșietică [6] a făcliei [7] de ceară. El s-apropie ... Erau monete foarte vechi, din cele mai deosebite vremuri. Unele bătute de romani încă, altele de mai încoace, însă toate vechi ... El merse înainte ... deschise o altă ușă și acolo găsi mici sicrie, pe polițe de fier, pline de pietre scumpe. Diamante într-una, rubine și smaragde într-alta ... și o ladă plină de cele mai frumoase mărgă-

115r ritare ... Atotputernicia omenească era strînsă[-n] || suterană ... Mai deschise o ușă și ... și găsi un sicriu acoperit [8] c-o pînză albă ... El dete pînza într-o parte. O țeastă [9] goală cu gura rînjită se strîmba parecă la el ..

„Ce te strîmbi, gîndi el mînios. Ca și cînd eu nu știu că ăsta-i sfîrșitul omnipotenței [10] omenești ?"

Simțiri întunecate îi turburau pieptul ... O imensitate de dorințe îi mișca inima și toate ... toate realizabile.

— Ah, zise el încet ... lume, am prins colțul fericirii în mînă ... Am aur, și de-aș zice de o mie de ori aur, n-aș ști încă bogăția ce o am în puterea mea ... Și ce nu poți cumpăra cu acest metal strălucit, în [11] care toți demonii lumei trăiesc ... Tot, tot ! Mărire, renume, coroane chiar ... plăceri ... și ceea ce plătește mai mult ... dreptul și putința de-a desprețui lumea întreagă...

Ce costă inocența unei copile ? pot întreba eu, ce, iubirea unei mame pentru copilul ei ucis, ce, onoarea unui tată, ofilită prin ofilirea fiicei sale ... mi s-ar șopti sume mari ... mari pentru ei, nu [12] pentru mine ... Ce costă absoluțiunea bisericei pentru crimă ... o sumă mare, dar o sumă ... Ce costă mila lui Dumnezeu ... s-o scoatem la vîn-

116r zare ... || Ce, îndulcirea diavolului, ce, iubirea poporului, ce, gloria, ce costă [13] opera unui geniu, cu care să-mi eternizez numele meu ... Toate, toate sînt de vînzare ... El

1. *după* le văzu *șters* 2. *după* ca [să privească] *șters* 3. Stanurile de piatră *deasupra lui* chipurile *șters* 4. *deasupra lui* vocile *șters ; între* vocile *și* vorbele *se mai află un cuvînt șters, indescifrabil* 5. *după* p[line] *șters* 6. *deasupra lui* tr[emurătoare *] *șters* 7. *după* lumi[-nărei] *sau* lumi[nei] *șters* 8. *urmează puncte de suspensie șterse* 9. O *(suprascris)* țeastă *(postscris) înlocuiește* Un cran *șters* 10. *după* a toată pu[terea] *șters* 11. *după* și *șters* 12. *peste* in (infime ?) 13. *după* geniul chiar *șters*

rîse crunt. Ecoul boltelor răspundea cu clocot la rîsul lui cumplit, şi cranul cel mort parcă rînji din sicriu ... Iată-mă dar în vîrful lucrurilor omeneşti ... Ce aş fi eu fără tine, metal rece şi mort? Un cerşitor pe stradele Sevillei ... Ce sînt cu tine? ... Tot ce voi ... Ce este în tine? ... Nu pot afla un răspuns din sunetul tău ... Ce este în tine? Este amor? Nu. Unde-i? ... E amiciţie, mărire, geniu? Nu ... căci nu-l văd ... Şi totuşi este tot ... tot ... ||

În vremea asta marchizul Alvarez se trezise dimineaţa în casa contelui, după ce *117r*
avuse un vis ciudat pe care, se-nţelege, nici în minte nu-i venea să-l realizeze. El intră în sala unde era adunată toată familia la dejun.

— A, marchize, dar tînăr mai eşti! ... Cînd pustia ai venit [1] atît de [2] repede de la ţară ... dar, în sfîrşit, cu toate astea ne oferi [3] numai ocazia de a-ţi mulţămi din nou pentru generoasa d-tale donaţiune ce-ai făcut-o asară ... Eşti superb, marchize ...

— Eu?

— Bine ... Ce fel ... te faci că nu-ţi aduci aminte ... [?]

— Eu am visat asta, dar n-am făcut-o ... Nici prin minte nu-mi trece ...

Îi aduseră documentul.

El se uită netot pe el:

— Iscălitura mea, fără contestare, dar e falsă...

— Ce fel falsă?

— Eu n-am renunţat la mîna Doñei Ana, nici [4] i-am donat ceva...

— Dar asară ... adu-ţi aminte, marchize...

— Eei ... dar eu nu sînt nebun, d-le conte ... Vreţi să vă bateţi joc de un om în toate minţile. Caii mei ... voi să plec! ... Voi să văd unde veţi ajunge cu donaţiunea d-voastre. ||

— Ce cai, zise portarul privindu-l din creştet pînă în tălpi. Trăsura şi caii nu-ţi *118r*
sînt aici, d-le marchiz ... ieri ai plecat cu ei la ţară ...

Marchizul se cruci ...

— Eu? eu am plecat la ţară...

— Da, da, da! D-ta, cine altul...

— Bine, frate ... eu am visat ...

— Ai visat realitatea, marchize...

— Aduceţi-mi trăsura de poştă ... voi să mă duc ... În urmă cineva o fi luat în posesie şi castelul meu sub numele şi figura ... Nu are nici o valoare actul de dar, conte ... M-oi reîntoarce ş-apoi voi vorbi ... Sînt lunatec doar ... nu mai pricep nimic...

El plecă la ţară...

Trăsură şi servitorii venise cu el de cu sară acolo ... Se mirară cînd îl văzură apărînd într-un al doilea esemplar.

— Am venit eu asară cu voi la ţară?

— Venit, marchize...

El sui iute scările ... intră în apartamente ... Găsi portofoliul lui propriu pe masă, pe care ştia că-l avuse în oraş ... ,,D-zeu cu mine! gîndi el. Ce-nsemnează asta?..." Căută urme de om strein pin toate odăile ... Nimic ... Ajunse doar la uşa [5] apartamentului din urmă. Ah! aceea era închisă de o sută de ani. Broască ruginită ... Apoi se cunoştea că nu îmblase|| nimenea... *119r*

Toată ziua aceste cugetări nu-i putură ieşi din minte...

Sara, după ce închise uşa după sine, se puse-n dreptul oglinzei şi privi lung la el însuşi ... ca să vadă de-i el ori de nu mai e el ... El începu să ameninţe cu degetul chipul din oglindă, rîzînd şi strîmbîndu-se ... ,,Ha! blestematule! mă persecutezi, ai? faci sinete în locul meu ... mă bagi în datorii, hoţule? ,,...Chipul din oglindă ameninţa şi el cu degetul, dar parecă se uita serios şi parecă strîmbăturile lui erau de nebun ... ,,Ce-i asta, gîndi marchizul speriat ... Eu rîd, şi el se uită serios la

1. ai venit *supraintercalat* 2. *supraintercalat* 3. *deasupra lui* dai *şters* 4. *deasupra lui* şi *şters* 5. *urmează* din urmă *şters*

mine ! ..." El rîse tare ca să se încredinţeze că chipul din oglindă e umbra lui ... şi chipul rîdea ... dar cum ... D-zeul meu ! Un rîs satanic, nebun...

— Oh ! Oh ! strigă [1] marchizul, aici e mai mult decît umbra mea...

Apucă o spadă lungă şi-ncepu să manevreze pe lîngă oglindă. Şi chipul manevra c-o spadă ... „Ieşi dar, zise el vînăt de turbare, ieşi, umbră, să mă lupt cu tine ... Să [2] vedem cine-i marchizul Bilbao, eu ori tu ..."

Oglinda se-ntoarse-n ţîţîni şi un chip uscat ce era marchizul însuşi într-un al doilea esemplar se arată dintr-un gang înfundat în muri...

Spadele lor se-ncrucişară ... amîndoi suri ... amîndoi serioşi şi tăcuţi ... Trăsură cu trăsură acelaşi om ce se lupta cu el însuşi ... Dac-ar fi căzut unul din ei ... n-ai fi ştiut [3] care a căzut ... Se părea că marchizul se luptă cu chipul lui propriu ieşit din oglindă. ||

120r El căzu [4] străpuns drept în inimă ... şi umbra din oglindă începu a rîde ... Apoi luă cadavrul ... îl aruncă după oglindă ... o repezi la loc ca pe-o uşă ... şterse sabia de sînge şi se puse pe jeţul unde cel mort şezuse c-un cart de oră-nainte...

A doua zi sosi o scrisoare de la contele [5], în care acesta-i reproşa modul cum se joacă cu familia lui şi-i trimise actul de donaţiune-ndărăt.

Noul marchiz scrise următorul bilet către Doña Ana :

Iubită Doña,

Sînt [6], cum ştiţi, un om bătrîn şi ciudat. Nu-mi plac mulţămirile, asigurările de amiciţie şi toate aceste forme goale sub care adesea nu s-ascunde nici o simţire ... N-am voit a vă face bine ca să-mi fiţi mulţămitoare, ci, simplu [7], pentru că mi-a plăcut a face. Pentru a mă sustrage de la [8] toate mulţămirile ce îmi sînt atît de neplăcute am făcut acel mic scandal. Vă trimit actul de donaţiune-napoi ... El stă şi e valabil...

Bilbao ||

121r Avea în mînă cheia voinţei omeneşti, putea să producă orce mişcare i-ar fi plăcut. Bucurie, invidie, durere, iubire, ură ... „Va să zică te am în mînă, chintesenţă a mişcărilor istoriei [9] ... avere. Tu, reprezentant al puterilor omeneşti şi al puterilor naturei [10] subjugate, atîrni de tremurul mînei mele, atîrni de închipuirile capului meu, de dorinţele inimei mele ... Aide, poeţi, descrieţi luna, învăţaţi, descoperiţi izvoarele gîndirei [11], eu le am toate în acest sunet al aurului ... Tot ce căutaţi, tot ce nu puteţi avea, eu pot ... Dar vor fi minciuni ... Ce e adevărul[?]"

Curînd el avu cel mai [12] frumos palat în Madrid ... curînd saloanele marchizului erau împopulate de lumea cea mai elegantă a ţărei ... princesele frumoase, auzind de acea fabuloasă avere, voiau a pune mîna pe acea nemărginire de probabilităţi ce aurul ascunde în el ... Aurul însemna castele asupra plîngerei [13] eterne a mărei, grădin[i] de *** ... cîntec de arfă, amanţi frumoşi ... Şi doar acest aur nu costa decît ocheade înfocate şi adînci, surîsurile voluptoase a buzelor coapte de tinereţă ... undoirea delicioasă a evantaliului în limba mistică a amorului ... De ce nu? De ce nu? ... Scrisorele [14] parfumate împleau buchetele marchizului, întinerit de atîta prevenire...

Şi ce frumoasă era Ella ... ! Ella avea frunte de marmură, cu părul de aur cenuşiu, cu ochii mari, în care cerul se-namorase ... gîndeai că [15] universul înstelat se uită [16]
121r asupra pămîntului numai de dragul ochilor ei. || Şi mînele ei de crin şi umerii ei de zapadă ... Un poem ... şi totdeuna cînd trecea pe lîngă el ... surîdea ... Inima lui întinerea la vederea [ei] ... ş-apoi era atît de gingaşă ... gîndirile [17] ei părea c-o leagănă cum * [18] aerul mişcat leagănă o trestie ... Astfel apărea în hainele-i lungi şi albe ... un înger al cerului, cu cununa ei de roze ... Şi cînd privea el bogăţia lui i se părea că [19] sufletu-i fusese o comoară întunecată unde aurul şi margaritarele zăceau în întuneric şi că o rază de amor, intrînd într-acea inimă, ar face să strălucească florile de

1. *după* gîndi *şters* 2. *după* C[ine] *şters* 3. *urmează* M *şters* (M[archizul]?) 4. *deasupra lui* Sabia-l *şters, urmat de* străpunse *corectat în* străpuns 5. *după* D[oña?] *şters* 6. *după* Am voit *şters* 7. *după* pentru p[lăcerea] *şters* 8. *supraintercalat* 9. *după* lumei *şters* 10. *după un digraf şters, indescifrabil* 11. *după* omenirei *şters* 12. *după* întîi *şters* 13. *deasupra lui* lament[ărei?]* *şters* 14. *deasupra lui* Epistole *şters* 15. *după* de *şters* 16. se uită *după* se uită *şters* 17. *după* aerul părea c-o *şters* 18. *în manuscris mai degrabă:* asemenea 19. *urmează* fusese *şters*

metal în toată splendoarea și toată conștiința puterei lor ... O, Ella ! raiul [1] îl puteai visa cu ea ... În căldura arzătoare, ce acoperea c-o pînzărie diafană cîmpiile cu flori, ce desparte oștile norilor, ce lustruiește oglinzile [2] mării eterne, el se visa îmblînd cu ea de braț ... și sufletul ei îi ghicea [3] cugetările ... Și de cîte ori trecea pe lîngă ea ... buzele ei murmurau încet era amor [?] ... capti[va]re * [?] ... ah ! cine ar fi putut-o ști ?

Odată, după sfîrșitul unui bal, ea ședea pe [4] un colț de sofă ... el s-apropie de ea ... Ochii ei [5] cei mari străluceau de dulci lumini ... pieptul ei se [6] mișca de bătăile inimei ... El îngenunche la picioarele-i.

— Ella ! zise el lin, mă poți tu iubi ... mă iubești tu ?

— De mult, de mult ! șopti ea abia auzit. ||

— Tu [7] minți ! *123r*

— Mint ? Ce [8] m-ar fi făcut să mint ? [9]

— Poate [10] că stai sub influința magică a averei mele ... N-o am ... Tot ce am este un milion ... Restul s-a risipit de mult ... Ei bine ... Sînt un om ciudat ... Îți dau jumătate din acest milion ca să te pun în libertatea de-a decide asupra inimei tale. Dacă, avută, ... ț-ai fi aruncat ochii asupra unui om mai asemenea ție-n vîrstă ... spune-o ...

Ochii ei fulgerară de indignație :

— Ah ... cum poți crede cumcă aur, cumcă numai interes poate mișca inima mea ... Nu, nu ! Sînt în stare de-a renunța ... dar te voi iubi în veci ... Sînt în stare, speriată de această inimă crudă, să fug de prezența d-tale ... dar nu sînt în stare să te uit ...

— Ella, toată averea mea ... milionul întreg ... iată-l în acest portofoliu ... E-nsoțit de un act formal de dăruire ... Il pun pe masă ... mă duc ... Nu voi ca prezența mea să te facă să roșești ... Nimic ... nimeni în lume nu va ști [11] izvorul bogăției tale viitoare ... Pură ca un angel, bogată, vei putea să alegi ce vrei ...

— O, zise ea plîngînd, nu s-aseamănă nimic cu această răceală și cruzime de inimă ...

El ieși ... Ea rămase-n [12] fața portofoliului deschis ... Mînele ei tremurau, ochii îi străluceau c-o lumină avară ... || Ea bägă portofoliul în sîn ... Ieși ... *124r*

Marchizul reintră în odaie ...

— S-a dus, zise el încet ... O, aur ... totuși nu poți orice. Părerea [13] amorului doar ... Amorul nu ! ... Să vedem amiciția ... Mîne orașul va ști că sînt un cerșetor ... Un cerșetor bătrîn înamorat de chipul unui angel ...

A doua zi îi veniră o mulțime de scrisori ... femeile-și cereau înapoi biletele lor de amor ... Amicii se scuzară că nu pot avea onoarea etc., etc. ... O istorie veche se desfășură înaintea ochilor lui ... Amicii-i deveneau inamici, lingușitorii-l batjocureau ... femeile-l găseau urît și prost ... Întunerecul cuprinse sufletul lui ...

„Părere, părere ... Gîndeam a [14] căpăta cu aur *un* lucru adevărat ... *o* ... recunoștință ... *o* ... iubire ... Nimic [15], decît părerea acestora ... Cerșitorul se va bucura c-am căzut ... găsește o satisfacere, o mîngîiere pentru durerea lui văzînd un om avut căzînd alături cu el ... Cei bogați se vor bucura că văd rivalul ce li cumpără plăcerile că le-a lăsat cîmp liber ... că femeile și vinurile s-au ieftinit ... pentru că nimeni nu le mai plătește așa de scump ... nimeni nu mai pune o măsură mare asupra valorei acestor lucruri ... ||

El nu dormi multe nopți ... era [16] însetat de iubire, și cu aurul *** dispăruse *125r* toate visurile de fericire ...

— Le-am plătit ca să mă mintă ... Aurul e izvorul fățăriei ș-a minciunei ... nimic adevărat. O, amor, amor, șopti el adormind ...

Simțea iar nebunia cuprinzîndu-i sufletul ... simțea iar sufletul contrăgîndu-i-se într-un grăunte de jăratec ... Simțea iar că nu-i nebunie * ... că o noapte întinsă îi

1. *după* vi* *șters* 2. *după un digraf șters, ilizibil* 3. *după* visa *șters* 4. *după un cuvînt (de 3—4 litere) indescifrabil* 5. *suprainterca lat* 6. *după* tot *șters* 7. *după* Copila mea ... *șters* 8. *majusculat ulterior ; după* Ei bine *șters* 9. *urmează* Nu sînt avută ? *șters* 10. *după* E[ști ?] *șters* 11. *după* ți *rămas neșters* 12. -n *subintercalat* 13. *după* p[ărerea] *șters* 14. *peste* că 15. *după* Da[r] *șters* 16. *urmează* setos *șters*

învăleşte simţirea şi cugetarea, că lumea încetează împrejurul lui ... şi în somnul lui mortuar * parcă mai * ***, încet, ca un sunet de vioară subţire şi dulce, vorba : amor ... apoi [1] nu simţi nimic ... nimic ... ||

126r În mijlocul paraclisului negru şi nalt era zidit [2] catafalcul îngreuiet [3] de un sicriu şi asupra întregului era aruncat un linţoliu de catifea neagră cusut cu stele de aur ... În noaptea solitară arde o singură făclie ... nici un preot nu murmură cu glasul măsurat * [4] rugăciunile morţilor, numai cîte-o [5] rază se fură asupra înălţărei mortuare şi din formele ce transpar cunoşti că sub linţoliu [6] e un cadavru...

Deodată o uşă [de] spijă se deschide şi [apare] un înalt chip de femeie. Rochia ei neagră foşneşte uscat [7] asupra pietrelor bisericei, un fin [8] văl de dantelă îi acopere faţa palidă ... un bătrîn o urmează, cu mina servilă.

— El este dar ... ? Ah ! copilul meu ... astfel se sfîrşeşte o viaţă de om ... astfel ?

— Ah ! princesă, zise bătrînul ... cum poate cineva cu spiritul vostru să se-namoreze de un om fără [9] inimă, care despreţuia femeile, căruia moartea-i părea o mîntuire ... O femeie, doamnă, n-ar fi putut să cuprindă inima acestui om superstiţios, mîndru, sarac ... al acestui nebun, c-un cuvînt...

— Pentru că inima virgină nu cunoaşte amorul...

Ea ridică colţul linţoliul[ui] şi descoperi un frumos cap de marmură-nvineţită, un surîs de o nespusă beatitudine era pe buzele [lui]...

— O, Angelo ! zise încet, ai ştiut tu ce-i amorul, ca să-l despreţuieşti... ? Ţi-a mîngîiat vodată urechea acelea dulci şi întunecoase flori ale nopţii, vorbele de iubire, dezmierdările unei femei ... a bătut vodată la fruntea ta acele bătăi line, sărutările, pe care o gură umedă de femeie să le bată spre a afla cari gîndiri sînt acasă ... ale amorului, ale dorinţei, ale durerei? ... Ah, sărmană frunte solitară, te acopăr cu flori ... dormi ! dormi !

Ea pusesă mînele pe fruntea albă şi moartă ... El surîdea în sicriul lui cu zîmbetu-i mort şi sfînt !... ||

127r Un [10] sarcasm înviosă buzele bătrînului c-un surîs rece şi sceptic ... „De-ar fi viu, l-ar omorî ... gîndi el, i-ar fi o jucărie de [o] zi ... Dar ceea ce nu se poate cîştiga ... un om mort deja ... o inimă neatinsă, sfîntă, de care moartea a avut milă în cazul de faţă ... aici frumoasa mea princesă poate fi sentimentală ... Ce batjocură..."

Ea acoperi iar faţa mortului ... Afară s-auzi zgomot de glasuri ... Ieşiră repede şi închiseră uşa de spijă după ei ... Mortul rămase singur...

— Mă iartă, domnule, că-ţi spun, dar în metaforă vorbind, se-nţelege... d-ta nu-mi pari în toate minţile...

— Vom vedea, vom vedea, d-le Dreyfuss...

— În metaforă vorbind, d-ta vrei să învii morţii ... Mă iartă, d-le, asta-i contra a orce convenţiune...

— În metaforă vorbind, d-ta eşti un casap, d-le !

— Dar, d-le, lăsînd toate specificaţiunile deoparte ... un om mort nu poate fi viu ... Una şi cu una sînt două ... unul viu nu poate fi mort ... Două şi cu două sînt patru ... În metaforă vorbind ...

Se deschise uşa principală a paraclisului şi intrară doi oameni, gesticulînd şi certîndu-se...

— Dar omul nu numai că-i mort, dar nici a vrut să trăiască.

— Conced, conced ... dar ... ce-mi pasă, fapta e că nu e ... ||

128r — De vrea or nu vrea ... nu vrea ori vrea ... nu-ntreb eu de astea ... O lumină-ncoace !...

Paraclisul mic se împlu de oameni...

— În metaforă vorbind, omul nu poate fi viu şi mort totodată, zise d-nul doctor Dreyfuss.

1. *după* el* *şters* 2. *supraintercalat* 3. *după* cu *şters* 4. *nu este complet exclusă nici citirea* mărunt 5. o *după un digraf şters, indescifrabil* (-or ?) 6. *după un digraf indescifrabil* 7. *deasupra lui* încet *şters* 8. *supraintercalat* 9. *după o virgulă ştearsă, semn al intenţiei iniţiale de a scrie* care despreţuia 10. *după* Bătrînul surîse ... sarcastic şi un *(transformat în* Un)

Celalalt s-apropie, dete linţoliul jos...

— Acasă cu el şi-n pat, da nu-n biserică.

Popa-şi făcu cruce ... Dar el luase banii de-ngropare anticipînd ... Ce-i păsa...

Cui [1] i-era ciudat în astă împrejurare ... era mortul însuşi. El auzea vorbindu-se împrejurul lui, vedea cu ochii închişi bolţile gotice ale paraclisului şi făclia de ceară albă de la capul lui ... dar i se părea că totuşi nu va fi decît o închipuire ... I se părea şi-i plăcea de a fi mort ... gîndea că e într-o altă lume şi nu pricepea cearta [2] pentr-un cadavru ... I se părea că e prezent fără ca s-o fie ... că se vedea el însuşi întins în sicriu ... ştia bine că c-un moment înainte un demon s-apropiase şi-i acoperise fruntea cu [3] flori albastre, şi cumcă era mort nu se-ndoia numai din împrejurarea că, dacă voia, acoperămîntul bisericei dispărea pentru el şi miile de stele ale [4] nopţii întindeau [5] cîmpiile lor de azur asupra fiinţei lui ... I se părea că e într-o cîmpie lungă şi deşartă ... || că sicriul stă singur sub bolta cerului, că uni- *129r*
versul se coboară şi-l plouă cu stele ... astfel încît, acoperit cu ele, el nu mai vedea cu ochii decît ţăndări de aur ce căzuse pe ochi...

Tot ce voia vedea ... Vedea pe mama lui plîngînd într-un colţ de fereastă, ţiind spasmotic [6] cu mîna o perdea albă ... Va să zică era mort ... Apoi nu mai simţi iar nimic.

După acest interval de întuneric, el văzu iar cei patru pereţi tapisaţi cu flori albastre ale odăiei lui, părea că era în pat ... că vechiul orologiu zîngăneşte încet şi monoton în părete ... i se părea a vedea o umbră-n fereastă, împletind, şi el auzea parcă cioc-nirea andrelelor, şi portretele din pereţi se uitau la el atît de familiar ... ca nişte vechi cunoscuţi de pînză ... apoi gîndea să mişte mîna, dar nu putea ... să strige, dar era peste putinţă ... şi umbra diafană din fereastă cînta încet, cu glasul plîns, un cîntec de leagăn pe care el îl auzise ades cînd era mic ... îi veni să plîngă...

— Mamă ! strigă el...

— O, trăieşte ! trăieşte ! auzi acum tare.

Mamă-sa s-apropie de el şi-i [7] acoperi faţa de sărutări ...

— Copilul meu ... dulcele meu copil...

— Trăiesc, murmură el dezolat. Va să zică n-am murit ... Nimicul cel plin de mîngîiere n-a cuprins fiinţa mea chinuită.

— Taci, taci ! Vorba ta e un blestem ... Vei trăi ... pentru mine ... Vei [8] însenina fruntea ta etern întunecată de cugetări aspre ... vei fi om între oameni [9] ... ||

— Bună sară, fată mare, zise ea zîmbind. Atît de trist şi [10] de-namorat ? *130r*

— Nu ştiu [11].

— Ah ! nu ştii [12] ... Dacă-ţi ascunzi ochii cei plini ... Dar ştim noi ce-i în adîncimea lor ... o icoană.

— Ochii mei mint, doamnă.

— Minţeşte-mi ceva [13] cu ei ... Să văd ce povestesc aceşti ochi, domnule.

— Nimic...

— Uite-te drept într-ai mei, să vedem de te poţi uita...

El şi-i ridică... Ea-i închise pe ai ei după un moment...

— Nu voi să te uiţi astfel ! ... Atît de clari, atît de albastri, cu întunecoasa lor transparenţă ... Nişte ochi de copil ... Parecă-mi inspiră încredere, parecă le-aş spune tot ce am pe inimă ... tu, om bătrîn cu faţa de copil ... parecă mă simt mai înţeleaptă sub lumina lor şi totuşi, cînd mă uit şi mă uit, îmi vine să mă sperii de adîncimea lor ... Eşti fără de milă, scumpul meu...

— Fără de milă, cum zici, doamnă ... dar pentru nimeni mai mult decît pentru mine însumi ... Dacă te-aş iubi, doamnă, n-aş fi fericit...

— Ah, [14] taci, ori îţi astup gura ... Nu-mi vorbi nimic de amor, nici de probabilitatea lui măcar ... Prezenţa [15] ta colorată de asemenea vorbe îmi întunecă

1. *după* Printr-o ciu[dăţenie] *sau* ciu[dată] *şters* 2. *după* pent[ru] *şters* 3. *peste* de 4. *după* de s[tele] *şters* 5. *după* se înt[indeau ?]* *şters* 6. *după* o per[dea] *şters* 7. -i, *iniţial* : -l 8. *după* Vei *şters* 9. *lipsesc, conform numerotării autografe a autorului, 6 pagini de manuscris* 10. *deasupra lui* atît *şters* 11. *după* văd *şters* 12. *după* vezi *şters ; urmează, după punctele de suspensie,* Dar ochii ascund *şters* 13. *supra-intercalat* 14. *după* Dar *şters* 15. *după* În faţa ta col[oarea ?] *şters*

vederea ... Lasă-mă icoanelor tinereţei mele ... Vrei să te iau la şcoală? Să prezint spectacolul unei femei agresive, care vrea fără succes [1] să înveţe a iubi pe un om ce despreţuieşte femeile, ce-i indiferent faţă cu ele, ce le fuge spre a se înamora în chipul lui propriu ... Vrei să mă joc cu tine? Aş cuteza-o, chiar cu pericolul meu ... Să ne jucăm jocuri de [2] copii, să-ţi dau palme care să nu doară, să te fac să-ngenunchi şi să-mpleteşti colţuni? Aş face-o, dar nu e un rol de tine ... să-ţi [3] spun drept ... dar drept, soarta ta [4] cum o prevăd eu... ||

131r — Spune, doamnă, zise el încet, ştii că sînt superstiţios ... O femeie ca d-ta, c-o minte atît de clară, îmi va spune adevărul ... Afară de aceea, eşti amica mea ... Şi singura mea amică, căreia [5] îmi place să[-i] comunic toate neroziile, toate durerile mele, pe care le numeşti imaginare...

— Tu te vei înamora, căci nimeni nu scapă de asta ... Vai ţie, căci mi-nchipuiesc de cine şi ştiu cum ... Vai de capul tău dacă te vei înamora, ţi-o spun dinainte ... Mai bine te-ai însura ... şi asta-i o nenorocire, dar pe lîngă cealaltă nu-i nimic.

— Însoară-mă, doamnă! [6] ... nu vezi că te ascult...

— Să te-nsor ... bine...

Ea şezu lîngă el şi puse cotul ei gol [7] pe umărul lui...

— Uite acolo, în colţul salei, la acea fată ... Vezi fruntea ei albă în [8] jurul căreia curge părul ei blond, vezi ochiul ei albastru atît de serios şi de atîta lină blîndeţă totodată ... Împrejurul gurei şi-a umerilor feţei ei e o tînără şi înduioşătoare umbră de melancolie ... Ea [9] ţine-n mîna ei de ceară şi contemplă liniştită o floare de crin ... Capul ei frumos se pleacă puţin şi parecă [10] floarea se usucă de amor sub privirea ei ... Închipuieşte-ţi acum că acea copilă ar fi a ta ... că ai vedea-o luminînd pădurile negre a domeniilor tale cu frumuseţea ei angelică, că ar şedea lîngă izvoarele albastre ale codrilor tăi şi şi-ar împleti cununi aşteptînd pe rătăcitorul ei [11] iubit să răsară din cărările înguste de munte pentru a se aşeza lîngă ea, pentru ca ea să-i acopere fruntea şi pieptul cu flori ... spune ... n-ai iubi-o tu? Eu sînt înamorată de ea...

— Un înger, doamnă! zise el c-un fel de nemulţumire ... Nu ştii că mie nu-mi plac îngerii, cu privirea lor lină şi cerească ... Ei, cu [12] toată fiinţa [13] lor candidă, cu zapada cea castă a feţei, a [14] umerilor, a sînului lor, sînt o obsesiune a sufletului meu
132r ... Ea mi-ar muri şi sărmanul diavol ar rămînea singur || pe pămînt în pieliţa lui de sărbătoare ... Apoi mă tem de un asemenea amor, mă tem cumplit ... De voi fi rău, ea va fi blîndă ca un miel ... prin [15] blestemele mele s-ar înmulţi rugăciunea ei tremurătoare, cînd aş fi numai venin, ea şi-ar săruta cruciuliţa ei de aur ... Ah! aş fi nefericit cum n-am fost niciodată şi, ce e mai mult, m-aş înamora nebun, ea m-ar iubi asemenea ... şi prin asta s-ar repeta o veche tragedie lumească ... Doi oameni ce se iubesc făr-a se potrivi...

— Să ştii că m-am supărat ... să ştii că nu mai vorbesc cu tine ... Tu nu mai ai mamă, s-o ştii asta...

— Iubita mea mamă, zise el, sărutîndu-i mînile.

— Mă rog d-tale ... Ah! cît mi-e de ciudă ... De te-aş putea urî c-o ură neagră şi cumplită ... Dar peste putinţă ... Îmi vine să te sărut ... Să te sărut, lavă [16] îngheţată ce eşti ... Ştii tu ce te va învinge? Răceala ... Dacă te-aş arunca în marea îngheţată, atunci abia ai izbucni ca un vulcan, ţ-ai arunca razele de lavă în cer [17], şi el ar încremeni ca o eternă apunere de soare ... Nebunule! ceea ce mă mîngîie e că sînt mama ta [18] ... tînăra şi frumoasa ta mamă ... că-mi împărtăşeşti gîndirile, că îmi cauzezi momente de o dulce spaimă, că eşti un diavol şi că te iubesc! Sînt poetă în apropiere ... Pleacă-ţi capul după perdea ... să te sărut, dar să nu vadă nimenea ...

Perdeaua tremură ascunzînd acest mister... ||

1. fără succes *suprainterca lat* 2. *peste virgulă* 3. *după* Apoi *şters* 4. *urmează puncte de suspensie şterse* 5. *corectat din* care, *după* cu *şters* 6. *urmează probabil* T[e ascult] *şters* 7. cotul ei gol *deasupra lui* mînuţa ei *şters* 8. *după* inconjur[ată] *şters* 9. *urmează* se [uită?] *şters* 10. *urmează, din inadvertenţă, un* că 11. *suprainterca lat* 12. *după* sîn[t] *şters* 13. *după* d *şters* 14. *peste* u (umerilor) 15. *după* de voi blestema *şters* 16. *după* deşi *şters* 17. *după* nori *şters* 18. *suprainterca lat după ştergerea semnului diacritic de pe -ă din* mamă *(care presupune* că îţi sînt mamă *mai degrabă decît* că sînt mamă-ta)

— Un lucru mă miră, zise ea purpurie ca o roză, de unde-am luat acest rol de *133r*
mentor pe lîngă tine? ... Afară de aceea, mă mir de amorul ce-l am pentru tine. Este o simţire ciudată ... Parec-aş fi femeia ta, dar de mult, de mult, ori parecă [1] muma ta ... În sfîrşit, e o simţire dulce şi familiară ... Amantul meu n-aş [2] suferi să fii ... şi cu toate astea te iubesc...

— Să-ţi esplic *eu* această simţire ?... Îmi pare ades că noi am mai trăit odată şi că eu te-am iubit c-un amor nebun şi copilăresc ... Visez ades [3], şi în fundul visărilor [4] mele văd Egipetul cu toată măreţia istoriei lui şi îmi pare c-am fost rege şi c-am avut o femeie frumoasă ce se numea Rodope şi că acea femeie eşti tu...

— Şi mie îmi pare c-ai fost odată un om tînăr şi că acest om a fost nebun şi că acela [5] eşti tu ... Adio [6], copilul meu ! Mai vrei o guriţă?...

— Ş-o mie, Rodope !...

O, perdelele ! Cîte ascund ele...

— Va să zică de azi înainte sînt o bătrînă matroană de patru mii de ani ... o respectabilă mumie, zise ea ridicîndu-se şi făcînd o mutră întunecoasă. Adio...

Apoi sări uşoară ca o gazelă şi se pierdu în zgomotul societăţii.

„Ciudată copilă", gîndi Angelo.‖ „Dar a definit foarte bine iubirea noastră ... *134r*
E ca şi cînd aş fi însurat de mult cu ea, ca şi cînd amorul înfocat [7] ar fi trecut şi n-ar fi rămas în mine decît o nespusă, o prietenoasă [8] tandreţă ... Şi ce frumuşică e ... Aş putea-o privi zile întregi, aş putea vorbi zile întregi, dar [9] ca un bătrîn c-o copilă [10] de 18 ani ... Sînt bătrîn, sînt foarte bătrîn", zise el suspinînd.

Doctorul de Lys s-apropie de el ... El îşi luă un jilţ şi-l puse faţă-n faţă cu Angelo, s-aşeză, îşi [11] bătu cu palmele pe genunchi şi se uită mut în faţa tînărului, zîmbind [12] cu gura strînsă şi nălţîndu-şi bărbia ... şi întrebă [13] ceva cu ochii ... ca şi cînd ar fi vrut să zică : „Ei?"

— Nu ţi-ai găsit alt loc, tinere, zise Angelo rîzînd.

Doctorul [14] nu răspunse.

— Vrei să mă duc eu?

Nici un răspuns.

— Să stau dar?

Asemenea.

— Nu răspunzi[?]

Doctorul clăti din cap că nu.

— Bine.

Angelo i se uită drept în faţă şi stătură muţi ca doi nebuni vo cîteva minute. Dar, în sfîrşit, Angelo voi să se scoale [15].

— Stai, stai ! strigă bătrînul. Şezi ici molcom ... am să-ţi spun o vorbă mare ... Dă-mi o ţigară...

— N-am.

— Bine. Crezi în spirite?

— De cînd te văd, nu.‖

— Bine. Nu crezi, mă duc ... să ştii că mă duc, zise el semnificativ. *135r*

— Ba nu, serios, zise Angelo, şi ochii lui se împlură de un întuneric turbure şi voluptuos, ce ai să-mi spui?

Doctorul era cunoscut ca membru al societăţii mistice [16] numite : Amicii întunericului, şi într-adevăr un om cuminte ca el da oarecare greutate misticismului...

Rodope s-apropie [17] şi-şi puse gura pe urechea doctorului :

— Împlineşte-ţi promisiunea, voi să-l văd înamorat.

Ea dispăru.

— Crezi în spirite? continuă doctorul neturburat.

— Cred.

1. *provine din corectarea lui* parec-aş 2. *după* n-ai *şters* 3. *după* c-am *şters* 4. *iniţial :* visurilor 5. *iniţial :* acel *urmat de* nebun *şters* 6. *urmează un semn de exclamare şters* 7. *după* c[el]* *şters* 8. *deasupra lui* amicabilă *şters* 9. *supraintercalat* 10. *iniţial :* cu copila lui 11. *supraintercalat* 12. *după* strîngîndu-şi buzele zîmbitoare *şters* 13. şi întrebă, *iniţial :* ca şi cînd ar fi vrut să întrebe *şters cu păstrarea lui şi şi transformarea lui* întrebe *în* întrebă 14. *după replica* Nu *ştearsă* 15. *în manuscris ;* scoală 16. *supraintercalat* 17. *urmează* de ure[chea] *şters*

— Atunci vino cu mine-n astă noapte ... Se-nțelege, cu ochii legați.

Sufletul lui Angelo se cutremură ... Doctorul deveni grav și solemn...

Angelo, zise el încet, te vom introduce între amicii întunericului. Mă vezi în societatea oamenilor veseli, cu fruntea senină ... Nu sînt astfel totdeuna ... Îți voi arăta singura realitate a vieței, îți voi arăta adevărul scos în palmă ... plăcerea ... Amicii întunericului sînt amicii voluptății sufletești. Vei vedea cu ochii minții [1] tale ceea ce n-ai mai văzut niciodată ... vei bea viața ta în o mie de picături de lumină și de sălbatece simțiri ... vei trăi ... Este asta trăit, cum trăiește lumea? Cu sufletul gol, cu suferințele și bucuriile lor meschine, un nimic suspendat. Dacă sîntem nimic, cel puțin de [2] acest painjeniș * al gîndirii noastre să se acațe toată lumina și tot întunerecul, cerul și iadul, deliriul și desperarea.

Angelo-i strînse mîna...

— Și poți, poți ... O ! dacă-i putea, doctore ... Simt demonul din mine trezin-
136r du-se și strîngîndu-mi sufletul cu ghearele lui ... Asta-i, asta-i ce [3]|| doresc ... Numai nimic nu jumătate, nimic nu meschin [4] ... totul întreg, sau să turbez de bucurie, sau să turbez de durere ... Turbarea, iată idealul meu ! ||

137r Sania zbura pe stradele ninse și largi ale orașului, în aer clipea, ca o pleavă [5] [de] diamante [6], cîte un fulg de ninsoare, luna trecea în floarea chihlibarului pin nourii vineți [7], închegați p-ici, pe colo în bucăți rupte și negre, răriți și desfăcuți pe alte locuri în fîșii și-n trențe de argint, deasupra cerul cu bolta lui oțelită, pe strade în urma săniei se desemnau urme-n omăt, ca și cînd gelăul ar fi trecut lung, lung pe [o] podeală [8] de tei ... zurgălăii [9] cailor de la sanie zîngăneau în răstimpul treapătului cailor și în sanie, înveliți în blane de lup cu fața de postav măsliniu [10], era doctorul de Lys [11], cu urechile-nfundate într-o căciulă de jder, și Angelo, a cărui blană se ținea abia de umeri, încît [12] pieptul era neacoperit de ea, așa cît [13] asupra-i flutura o mare [14] legătoare de gît ce flutura triumfătoare-n vînt ... Pe cap o pălărie naltă de castor, și fața palidă lasată-n voia răcelei și a fulgurărei fulgilor de ninsoare, care-i păreau o binefacere în amețeala sufletului său. Ochii erau legați c-o batistă de mătasă neagră. Unde se ducea sania el n-o știa ... În fine, ea intră pe o poartă într-o ogradă solitară îngrădită c-un gard putred de mult, deasupra căruia atîrna în șiruri dese și vii, ca un val nestrăbătut, răurusca desfrunzită, neagră [15], ghemuită cu miile ei de ramuri încîlcite de-a lungul gardului ... În mijlocul gardului era o casă cu două caturi [16], a cărei var era negrit de ploaie și vînturi, peste a cărei ferestre erau închise [17] obloanele și [18] nici pin una din ele nu se străvedea o rază de lumină ... Coborîră la scara intrărei ... nimeni nu le ieși înainte...

Doctorul îl luă pe Angelo de mînă, deschise ușa principală, o-nchise după el cu
138r cheia, apoi coborî pe-o scară-n jos|| tot în jos, pînă ce nu mai avură unde coborî ... El ridică legătoarea de mătasă de pe ochii tînărului. Acesta se trezi într-o boltă a cărei muri erau ca de cărbuni unși cu untdelemn, adică negri ca cerneala și străluciți, și în mijlocul bolții lucea o lampă [19] clară ca de diamant, care da o arătare și mai franjurată * și mai aspru zugrăvită colțuroșilor muri și nenetedelor [20] bolte...

— Unde sîntem? zise Angelo.

— În peștera demonului amorului, zise de Lys încet ... Sună din acest clopoțel de metal și strigă: Abracadabra...

Angelo sună din clopoțel o dată.

— Înc-o dată ... pîn[21]-în trei ori, zise de Lys.

El sună încă de două ori ... Răsunetul zgîrie aerul salei și deodată, ca din pămînt, văzură un băiet frumos, palid ca suprafața mărgăritarului, cu ochii în bolți mari, negri, cam turburi, dar adînci, cu părul care-i curgea în vițe negre și [22] strălucite dea-

1. *după* tăi *șters* 2. *după* p *șters* (p[ainjinișul ?]) 3. *reluat din inadvertență la începutul paginii următoare* 4. *sensul elipselor este limpede:* nimic să nu fie jumătate, nimic să nu fie meschin 5. o pleavă *suprainterca lat* 6. *urmează (după puncte de suspensie șterse?)* și *șters* 7. *urmează* și *șters* 8. *inițial:* un podiș *apoi* podiș *a fost transformat în* podeală *și* un *lăsat așa* 9. *urmează* sa[niei] *șters* 10. cu fața de postav măsliniu *suprainterca lat* 11. *urmează* și Angelo *șters* 12. *deasupra lui* a cărui *șters și înainte de* piept *corectat în* pieptul 13. așa cît *deasupra lui* și *șters* 14. *suprainterca lat* 15. *după* și *șters (înlocuit cu virgula) și înainte de* cu *șters* 16. cu două caturi *suprainterca lat* 17. *după* l[ăsate ?] *șters* 18. *după* nici *șters* 19. *după* candelă *șters* 20. *corectat din* nenetezilor 21. *după* de [trei ori] *șters* 22. *după* p[este] *șters*

supra umerilor, cu pantaloni strîmţi asemenea ciorapilor de matasă neagră ... în genere toate hainele îi erau strîmt lipite de corp, erau îmbrăcate cu acest tricot de matasă. Pe cap avea o pălărie de catifea viorie[1] c-o pană roşie. Mînele lui de[2] zapadă purtau o vargă... ||

— Ce vrei, Angelo? întrebă[3] el cu glasul trist şi dulce. 139r

— Cere ce vrei! zise doctorul.

— Voi ca această peşteră urîtă să se transforme-ntr-un salon[4]...

Deodată murii se-ntoarseră ca-n ţîţîne şi dispărură şi se prezintă o sală frumoasă cu covoarele moi, cu mari candelabre de argint, cu mobile[5] îmbracate-n catifea vişinie, cu mese de lemn de nuc lustruit ... Un cămin de marmură cu focul arzînd era-ntr-un colţ al salei...

— A, zise[6] Angelo, apropiindu-se de foc, ce dulce căldură... Cum te cheamă, frumosul meu demon...

Misticismul era elementul lui ... el nu mai simţea nici o frică.

— Cezar sau Cezara, zise demonul surîzînd c-o[7] firească echivocitate.

— O, graţioasă[8] androgină, zise el beat de strălucirea arătărilor, vin de-mi dă o sărutare...

Cezar se uită rece la el.

— Asta nu stă în contractul ce l-om face, Angelo... faptele mele stau la dispoziţia ta, fiinţa mea nu. Trebuie să-ţi cîştigi afecţiunea mea ... vom vedea de-o[9] vei fi în stare, frumosul meu copil... ||

— Să văd puterea ta magică, demone, prefă această sală deşartă într-o adunare 140r
de bal! Voi să fiu vesel ... Nu vezi cum sîngele mi-a împlut faţa mea palidă c-o bolnavă roşaţă, cum îmi negreşte vederea, încît îmi păreţi nişte umbre sure zugrăvite pe un părete negru...

Demonul ridică varga ... păreţii se dădură-ntr-o parte şi deodată din toate laturile se văzură sale cu păreţii îmbracaţi în atlas alb ca omătul, cusut cu frunze verzi întunecate şi cu flori vişinii şi strălucitoare. În candelabre mari ard lumînări de-o ceară ca zaharul, cu flacăre diamantine. Aerul[10] salei e argintat, cald de miroase, strălucit de oglinzi cu privazuri de[11] marmură neagră ... Cu părul disfăcut poetic, pale trec copile pin ninsoarea aerului şi de razele albe, de dulceaţa cîntării nevăzute, de aprinderea danţului e plină lumea salei ... Cîte graţii tăinuite, braţele lor albe şi goale, hainele lungi, cununile de roze în părul lor ... şi numai muzica animă plăcerile cu sunetele ei sfinte, le mişcă cu suflarea ei...

Pintre ele, tineri în haine negre, cu veste în floarea[12] crinul[ui], cu mănuşe ca mărgăritarul, cu botine radioase şi bumbi de diamant la maneşcă[13]. Prin bolţile ce reprezentau[14] locul ferestrelor lipsinde erau trepte[15] cu oale de flori proaspete şi împupite care împleau c-o dulce răcoreală sala, într-un loc era un joc de ape cari sticleau ca [argintul][16] izbucnind în sus şi recăzînd în bazinul lor de marmură albă în[17] snopuri înalte de fire de diamant...

Angelo şedea în jilţul lui şi se uita cu mirare la această zi de primăvară îngropată-n noaptea pămîntului. Toţi amicii întunericului purtau cîte o mică jumă[ta]te de mască de catifea care le acoperea fruntea şi nasul, numai unele din fetele tinere erau fără mască ... O tristă blîndeţă era pe faţa lor...

— Ce frumoase sînt fetiţele acelea, zise ... În acest aer strălucit ele îmi par umbre de zapadă aruncate-ntr-un aer de diamant ... ||

— Ah! sînt demonii cei mai periculoşi ... par că sînt flori de inocenţă şi bună- 141r
tate ... Teme-te de ele ... în genere am început a mă teme de soarta ta, Angelo ... demonul se-ntrece-n astă-sară pe el însuşi ... Vezi-l cum trece palid, frumos, adormit pin grupele de bărbaţi şi femei ... pentru nimeni nu are un surîs, pentru nimeni o vorbă

1. *după* cu *şters* : cu [o pană] 2. *supraintercalat* 3. *după* zise *şters* 4. *după* p[alat] *:ters* 5. *după* de ca[tifea] *şters* 6. *iniţial* : zice 7. *iniţial* : cu un (cu un firesc equivoc?) 8. *deasupra lui* frumoasă *şters* 9. -o *supraintercalat* 10. *după* E *şters* 11. *după* lemn negru *şters* 12. în floarea *deasupra lui* ca *şters, fără adaptarea lui* crinul 13. *lecţiunea* manşetă *nu are sprijin nici în grafie nici în sens;* maneşcă *înseamnă ,,pieptar de cămaşă. plastron'', vezi şi nota* 5, p. 270 14. *după* oçu[pau] *şters* 15. *după* sc[ări?] *şters* 16. *şters în manuscris, dar neînlocuit* 17. *deasupra lui* cu un *şters*

... parecă abia ar fi căzut din cer şi că desperarea eternă n-ar fi atins încă cerească sa frumuseţe...

— Ştiu ... nu mă atinge...

— Dar chiar de te-ar atinge ... Ea se joacă numai cu inimele omeneşti ... Vai de tine de i-ar veni în minte să se joace şi cu a ta...

— Dar mi se urăşte, de Lys. Toat-această feerie, clipind ca [1] un moment pe dinaintea ochilor, ca o viziune scurtă, te-mbată ... dar prelungită devine monotonă ca un balet încremenit sau o [2] poveste adormită pe loc...

— Cheamă pe demon...

— Cezara ! strigă Angelo tare.

Cezara tresări ca lovită de un sunet ascuţit de clopot ... Ea s-apropie cu fruntea sinistră de Angelo.

De ce Cezara şi nu Cezar? întrebă ea c-un graţios zîmbet.

— Ce ceri socoteală pentru-n ,,a'' [3] mai mult, frumosul meu sclav. Nu poţi aranja un concert[?]...

— O, da... Vrei să cînt eu?

— Da, da !

— Vrei să jucăm ş-o dramă? Îţi dau un rol în ea...

— Primesc.||

142r Un părete din fund îşi ridică zapada [4] sa înflorită cu roze [5] de jăratic şi se văzu o scenă a cărei culise [6] reprezentau arbori şi tufişe [7] de-o tînără şi mustoasă [8] verdeaţă, iar fondalul reprezenta [9] un deal îmbrăcat în pădure de mesteacăn, un [10] rîu curgea alene pin salcii plîngătoare şi în vîrful dealului se-nalţa un castel vechi acoperit cu *** [11] fier a cărui muri colţuroşi erau înseninaţi de lună ... Pe scena ce reprezenta grădina acelui castel, cu straturi nalte de flori, cu boschete tainice şi cu şiruri de trandafiri, ieşi Cezara într-un domino negru a cărui glugă era lasată pe spate ... Era frumoasă [12] astfel ... faţa ei de marmură contrasta cu dominoul de mătase [13] neagră şi părul ei propriu care cădea în şuviţe lungi, strălucite, negre pe umerii ei ... din mînici se iveau mînuţele ei de [14] regină cu degeţelele [15] lungi. De sub poalele dominoului se iveau picioarele mici în botinele lor lustruite...

Ea cîntă ... Era atîta dulce [16] tristeţă, părea c-o esperienţă lungă şi dureroasă vorbeşte din acest frumos demon, era [17] atîta tristeţă, atîta dulceaţă, atîta resignaţiune şi atîta superioritate de spirit în toată espresia vocei ei încît îţi venea să-i plîngi de milă, dar [18] parecă simţeai că, dac-ai [fi] plîns, ai fi atins acel fond de mîndrie şi [19] de întuneric din sufletul ei ... Angelo o privea şi parcă-n sufletul lui se născu asemenea o sălbatică, viguroasă mîndrie, îşi [20] părea că e leul pustiilor, că inima-i bate cu putere la or[ce] sunet îl aude, dar c-o putere mîndră, generoasă, nu [21] în modul femeiesc, cu care moleşeşte amorul unei copile [22], căreia ai voi să-i săruţi mînile şi să-i sufli-n degete pentru că s-a-nghimpat c-un ac. Nu era nimic meschin ... era o simţire tare şi furtunoasă ceea ce-i mişca inima ... i se părea că dac-ar fi iubit pe acel demon n-ar fi fost în stare să-i zică o vorbă de dezmierdare, un nume dulce, or s-o compare c-o floare, or să găsească plăcere [23] în primblări romantice la lună.||

143r ,,Ah ! gîndi el în sine, asta nu-i amor, asta-i înălţare peste firea mea proprie ... este simţirea stejarului cînd creşte ... a leului cînd se tologeşte-n soare, a calului arab cînd sforăieşte în faţa incendiaţiunei [24] de care fuge ... Parecă dac-aş strînge[-o în]

1. *poate trebuie eliminat, dînd textului forma :* clipind un moment pe dinaintea ochilor, ca o viziune scurtă 2. *peste* ca 3. *după* orice * *şters ;* -n *precedent pare intercalat după această eliminare şi adaptarea textului :* pentru-n ,,a'' mai mult *în loc de* pentru orice * 4. *deasupra lui* atlasul *şters ;* sa *care urmează e scris peste* său 5. *după* f[lori] *şters* 6. *deasupra lui* cortine *şters* 7. *urmează* de *şters* 8. şi mustoasă *supraintercalat* 9. *iniţial :* iar în fondal se vedea ; *s-a adăugat articolul şi s-a şters* se vedea, *dar* în *a rămas neşters* 10. *după* şi *şters (şi înlocuit cu virgula)* 11. *cuvînt indescifrabil de cinci litere* (pl ***) 12. *după* de o teribilă frumuseţă astfel *şters* 13. *deasupra lui* atlas *şters ; urmează* negru *care determina* atlas *şi pe care, considerînd că nu se raportează la* dominoul, *l-am corectat în* neagră ; *totuşi vezi mai jos* tricourile lor de mătase cafenii 14. *după* lungi *şters* 15. *urmează* ei *şters* 16. *supraintercalat* 17. *după* părea c[ă]*şters* 18. *peste* şi * 19. *supraintercalat* 20. *suprainte rcalat după* părea *sau* parcă *şters* 21. *după* după cum * *şters* 22. *după* femei dulci şi *şters* 23. *sfîrşitul cuvîntului scris peste ceva indescifrabil* 24. inundaţiunei?

braţe, aş omorî-o, dac-aş săruta-o, i-aş sîngera buzele tiranei mele ... o urăsc ... dar o urăsc de mor..."

Cortina căzu ... De Lys îi făcu semn să vie pe scenă ... Erau copile blonde cari jucau piesa în tricourile lor de mătase [1] cafenii şi cu pourpoinuri de atlas vişinii, cu pălării de catifea neagră cu pene albe ... Ele i s-aninară de gît ... El se desfăcu [cu] [2] dulceaţă din îmbrăţişările [lor], se-mbrăcă însuşi în cabină, în tricouri negri şi cu pourpoin de catifea neagră, luă o mantie frumoasă şi strălucită a cărei poale le aruncă romantic peste umeri ... El juca pe un cavaler tînăr în [3] care-i-namorată o regină ... Viaţa lui în acea dramă este încunjurată de mîni de fee, pretutindenea vede că e-mprejmuit de intrigi de iubire [4], aşa încît îi vine să-şi piardă mintea în aceste dulci încurcături ... Era o poveste frumoasă aceasta ... Într-o scenă el apare-n faţa ei ... pe regină o joacă Cezara ... Niciodată atîtea vorbe de foc şi de un desperat amor n-a vorbit o femeie ... el răspundea rece şi măsurat, ca şi cînd amor[ul] nu l-ar fi fericit ... Dar regina-i înşală cavalerismul ... el o crede-n pericol ... atunci s-aruncă-n braţele lui. Minunea * ce o atinge acum i îmflă inima-n piept ... Inima ei îi sfarma pieptul, el o simţea bătînd cu putere pe pieptul [lui] ... ea-şi încleş||tase braţele împrejurul *144r* gîtului lui, părea că nu mai vrea să-l lase, gura ei uscată caută gura lui ... o sărutare desperată ... Ca [5] o lipitoare [6], sau * ca o boa constrictor în forma unui înger [7] căzut, ea îi ţinea capul lui cel frumos în braţe, vrea să-l înăduşe cu această singură-mbrăţişare...

— Cezara, pentru D-zeu, ce ţi-i? întrebă [8] el încet.

— O ! te iubesc, şopti [9] ea cu turbare ... nu vezi tu cum turbez de amor şi de dorinţă, frumosul meu copil...

— Publicul rîde ... taci ... Cortina jos...

— Ah, cortina nu cade ... nu te las, nu te las !

El se desfăcu cu putere ... Publicul aştepta ... El începu să improvizeze. Declamă c-o dureroasă mîndrie, *** [10] se revărsau frumoase şi mari în fruntea lui. Ochii lui de un întunecat albastru se luminară ca cerul ... umbrele lor lungi se ridicau ca şi cînd ar fi vrut s-o fixeză pe Cezara în locul în care sta, încît să încremenească [11], un sublim demon de marmură ... Poza [12] lui proprie părea tăiată în fier ... Nici o mişcare în acele membre zvelte şi nalte ... numai faţa lui roşită de nebunesc * entuziasm, numai buzele lui subţiri se mişcau în declamaţiune [13] ... ||

Cortina căzu... *145r*

De Lys prinse pe Cezara-n braţe, care era aproape să leşine.

— Ce frumos e ! murmură ea zîmbind ... atît de trist, atît de resignat, cu atîta amor totdeodată.

Angelo se retrase-n cabina lui ... Era ostenit ... ostenit de sărutarea ei, de îmbrăţişarea ei nervoasă. Îi era ca şi cînd l-ar fi bătut cineva...

— Angelo, răsună vocea ei.

El se sculă ... Ea era ... Îl chemă în cabina ei ...

— Dezbracă-mă.

— Ce fel...

— Dezbracă-mă-ţi zic ... zise ea cu mînie.

El îi descheie corsetul ... Zapada umerilor ei se ivi splendidă de sub rochia albastră ... El îşi băgă mînile între sînii ei ... Ea răsufla greu şi se-ntoarse c-o ochire rece la el ...

— Aide ! nu fi copil ... Vino ici la picioarele mele ... Îngenunche ... Scoate-mi botinele şi ciorapii.

El nebunea. Lacrimi de turbare îi împlură ochii cînd simţi în mîna lui acel picior gol, neted, mic ... el îl apropie de gură ...

1. de mătase *suprainterca1at; şi* cafenie *corectat în* cafenii 2. *exista în text, dar şters* 3. *după* înamorat de o regină *şters* 4. de iubire *adăugat în urma ştergerii virgulei după* intrigi 5. *după* Se * *şters* 6. *urmează* de f[oc?] *şters* 7. *iniţial :* angel 8. *deasupra lui* zise *şters* 9. *după* zi[se] *şters* 10. scenele? 11. *după* devie *şters* 12. *după* f[igura?] * *sau* f[orma?] * *şters* 13. *conform numerotării autografe a autorului, lipseşte pagina 60, dar putem presupune că e vorba doar de o eroare de numerotare*

— Mă iubești tu, Cezara? zise el încet.

— Nici pin gînd nu mi-a trecut ... Aide, dispreţuitorul [1] femeilor ...

Și bucată cu bucată el îi luă hainele ... Pînă ce, tremurîndă, ea rămase goală, reflectată de oglinda cabinei... Ochii lui se primblau și [2] cuprindeau cu sete acel corp de marmură, ar fi voit s-o prindă-n braţe ... dar o mișcare rece a mînilor ei îl opri.

— Sînt demonul amorului, nebunule! De ce te-njoseşti înaintea mea [?] ... ||

146r — Nu mă-njosesc de fel ... dar eu sînt om ... Lasă-mă [3] să recapăt putere asupra simţurilor mele crude ...

Ea rîse tare, s-aruncă [4] în braţele lui, îl răsturnă într-un jilţ, îi încleștă grumazul și-ncepu să-i netezească părul, își puse gura deschisă pe ochii lui, parec-ar fi voit să-i soarbă [5], îi netezi fruntea, îl sărută ... O voluptate nespusă îi cuprinse tot corpul ... inima lui tremura ... era slab, ar fi voit să moară în acel moment...

— Ai milă de mine, rugă el cu glasul muiat, ai milă de mine ...

Ea se-mbrăcă iute în hainele cu cari fusese îmbrăcat el pe scenă ... Ce frumoasă era astfel. Era un pagiu frumos și melancolic, un Hamlet-femeie...

— Astfel mă joc cu tine ... ca tigresa cu prada sa ... Căci eşti prada mea, Angelo ... fiecare sărutare a mea va fi un voluptuos [6] martiriu pentru tine ... fiecare-mbrăţișare — un iad de întunecoasă și dulce durere ... Asta-i voluptatea cea crudă a [7] chinului ... așa voi să mă iubeşti.

Ea surîse așa ca și cînd gura i s-ar fi-ncreţit spre sărutare [8].

Dar acum [9] se stîrni * mîndria [10] lui veche ... El recăzu în răceala și impasibilitatea sa ...

— Să vedem ... zise el ...

Îi era somn de osteneală și poate că această oboseală îl făcea imperceptibil pentru nouă dureri și nouă delirii ... ||

147r — Haide, zise ea, să ieșim de-aici...

Ea-i legă ochii ... și ieșiră iute în aerul cel rece a nopţii de [11] iarnă. Afară aștepta o sanie a cărei cai băteau pămîntul de nerăbdare ... Cezara-l apucă pe Angelo-n braţe ca pe un copil, îl aruncă în sanie, într-o blană mare, sări și ea lîngă el, înfășă blana împrejurul lor [al] amîndurora ... Caii începură a zbura și ei erau învăluiţi ca-ntr-un cuib pufuit de vrabie, își scoteau capul numai cînd voiau ... Ca și cînd ar fi fost acasă-n pat sub [12] o plapumă de pene trasă peste capete ... astfel li era lor acum ... Ea se juca cu el, îl strîngea-n braţe, -l dezmierda ca pe-un copil or ca pe-o [13] pasăre pe care ar omorî-o strîngînd-o și dezmierdînd-o ... Și faţa ei netedă, plină, dulce s-alătura [14] de faţa lui [15], el o [16] simţea ca și cînd i-ar [fi] șters faţa c-o catifea, gura ei se lipea de urechea lui ...

— Sînt demonul amorului, zicea-ncet [17], sînt un drac, s-o știi, s-o știi ... Mă prind de tine ca iedera de stejar pînă ce corpul tău se va usca în îmbrăţișările mele cum stejarul se usucă supt de rădăcinele iederei ... Te nimicesc, voi să-ţi beau sufletul, să [18] te sorb ca pe o picătură de rouă în inima mea însetată ... îngere!

Ea-l înlănţui cu braţele și cu picioarele ... îl strîngea tare [19] la piept, ca și cînd ar fi voit să-l sferme ... ca [20] și cînd n-ar fi voit ca pieptul ei să se îmfle ... Sîngele lor fierbea ca mustul [21] îngropat în pămînt ... li se părea c-ar fi ţîșnit pin pori și dacă ea și el ar fi avut rane la pieptul lor ... desigur că în acest moment de viaţă concentrată sîngele lor ar fi comunicat reciproc ș-ar fi concrescut organismele lor ca doi trunchi de copaci.

O voluptate era, aproape de desperare, o amărăciune dulce care-i rupea parecă nervii și creierii, o slăbiciune moleșitoare [îi] cuprinse corpul ... Toată natura lui semăna a coardă întinsă peste măsură, care trebuie sau să se rupă sau să se-ntindă astfel încît să-și piardă pentru totdeuna toată elasticitatea... ||

1. *în manuscris:* dispreţuitul 2. *după* asupra *șters* 3. *după* Ea rîse *șters* 4. *scris peste* ș 5. parec-ar fi voit să-i soarbă *suprainterca lat* 6. *deasupra lui* infinit *șters* 7. cea crudă a *suprainterca la* 8. spre sărutare *pare adăugat după începerea alineatului următor* 9. *după* a *șters* 10. *după* demonul *șters* 11. nopţii de *suprainterca lat; urmează* iarnă *corectat din* iernei *și* Ea luă o blană mare *șters* 12. *după* astfel era de cald sub acea *șters* 13. -o *peste* un *urmat de* pui de vrabie *șters* 14. *inițial:* se alătura 15. *suprainterca lat, urmat de* și el simţea ca *șters* 16. *suprainterca lat* 17. *peste ceva indescifrabil* 18. *după* pentru ca să *șters* 19. *după* încît gîndea *șters* 20. *după* Pieptul ei se îmfla *șters* 21. *după* un vin *șters*

El se zbătea în braţele[1] ei ca turturica în ghearele vulturului şi părea că, asemenea mielului care caută cu gura lui gura lupului spre a-l săruta, căci nu-l cunoaşte şi crede că-i cînele, astfel el, în slăbiciunea sa copilărească, căuta fără de voie gura ei, ca şi cînd ar fi zis : [2] „Sînt timid în căutarea lor ... prevină gurei[3] mele însetate, cruţă simplitatea[4] mea şi dă-mi sărutări numai de-i vedea că gura mea se-ncreţeşte uşor ... nu ştii cît de mult mă costă ca să dau gurei cea mai uşoară[5] a dorinţelor mele, cari mi-a împlut inima şi sufletul cu rădăcinele lor, astfel încît dacă-i vrea să le smulgi, ai smulge viaţa cu ele ... Sînt ca floarea cu rădăcini adînci ... cine cunoaşte de gura[6] flo[a]rei ce adînci sînt rădăcinile ei ? Dar cine cunoaşte să-i previe dorinţele ..." Şi ea pricepu din mina lui ce luase o rară espresie de inocenţă, din mina lui de copilă-namorată ... că el, cu toată neenergia[7] mişcărilor lui, murea de amor ... L-ar [fi] putut omorî acuma fără ca să reziste, fără ca s-o simtă chiar, atît era cuprins de iubire ... aşa cum fluturul s-aruncă-n foc ... aşa cum efemeridele mor în[8] atingerea lor amoroasă... 148r

Ea-l duse acasă ... El era beat, turburat, abia se ţinea pe picioare ... Ca pe un copil somnoros ea-l dezbrăcă, îl puse în pat, îl înveli ... apoi îi mîngîie încet fruntea pîn-ce văzu c-a adormit ... de[9] supraosteneală, de[10] zbuciumarea inimei lui, el adormi adînc ... Ea se uită zîmbind la el[11] ... căuta flori ca să-l împle cu ele ... găsi o rază-n fereastă, o rupse, o sărută şi i-o puse apoi lui pe gură...

— Sărutarea mea să rămîie pînă mîni dimineaţă pe gura ta, îngere ! şopti ea încet. Îmi pare că n-am iubit niciodată astfel, zise ea zîmbind, ba-mi pare că, faţă cu acest amor, n-am iubit de fel ... simt toţi demonii în mine ... îmi e ca şi cînd[12] [î]n fiece picătură de sînge aş avea o scînteie de durere şi voluptate ... Toţi ceilalţi cum erau ei ? ... agresivi, dulci, complementatori, afectaţi, lăudăroşi, înamoraţi ... Acesta se lasă iubit ... îşi lasă sufletul frămîntat de cugetările şi îmbrăţişările mele ca o bucată de ceară de-o vergină albeţă ... şi rezistă ... Cu atîta frăgezime şi slăbiciune uneşte atîta intensivă putere de rezistenţă ... || floarea mea cea tînără ... parcă 149r
mi-e milă să te smulg ... Ah ! sînt nebună ... Ce-aş da eu ca această simţire să ţie vecinic în noi ; în curînd va fi vestejit, în curînd sufletul şi inima lui se vor răci şi îmi vine să plîng ... îmi vine să fug, să las pe astă virgină cu chip de Adonis să înflorească în umbra cugetărilor lui melancolice ... şi să moară cum o floare moare, cu toată primitiva ei frumuseţe ... astfel cum a mai murit o dată ... de gîndeai că e un înger înmărmurit, să nu-i brăzdeze pasiunile faţa lui cea netedă şi rotunzită în ovalul ei, să nu se usuce, să nu devie urîte aceste irezistibile umbre de tristeţă zugrăvite cu măiestrie sub umerii feţei lui ... Şi cu toate astea ... Ah ! am prejudiţii ! *Eu* am prejudiţii. Aide, demone ... Nu este cel întîi, nu va fi cel din urmă, zise ea zîmbind c-un fel de ură ... să concedem, zise ea cu vocea îmblînzită, să concedem, Cezara, că este unic în felul său.

El se trezi a doua zi tîrziu ... Era atît de obosit ca şi cînd l-ar fi bătut măr şi l-ar [fi] învelit apoi într-un cerşaf ud şi rece ... Avea friguri ... imagini[13] turburi, chipuri negre amestecate cu nouri, astfel era cadrul închipuirei lui ... era[14] în acea dispoziţie în care se află un om care a trecut prin tortura închizitiunei ş-acum se află, cu membrele zdrobite, într-un pat moale ... durerile sînt întunecoase însă nu tari şi devin sfîşietoare abia la atingere ...

„Trebuie să fug de ea ... trebuie să fug de ea ... căci dacă m-ar omorî numai n-ar fi nimic ... dar are să mă tortureze, are să-mi omoare nerv cu nerv, gîndire cu gîndire, bucată[15] cu bucată din creierii mei s-ar muia sub sărutările ei ... Ah ! şi cum ştie femeia asta a săruta ... te trec fiorii ... cu fiece sărutare mori, spre a învia şi a muri din nou sub o alta ... Dac-aş fi fost îmbracat în cuirasă de fier şi m-aş fi luptat în turnir, corpul nu mi-ar fi atît de zdrobit ca sub îmbrăţişările ei. Într-adevăr parecă || s-a lipit de mine şi mi-a supt pin toţi porii ei sîngele din carne, sucul din 150r

1. *după* ghearele *şters* 2. *urmează* nu le caut dar îmi plac *şters* 3. iniţial : gura 4. *după un început de cuvînt şters :* nerozia ? naivitatea ? 5. *urmează o lacună de redactare : un cuvînt omis, poate* împlinire 6. *după* f[loare ?] *şters* 7. *deasupra lui* slăbiciunea *şters* 8. *după* la atingere *şters* 9. *după* adormise *şters* 10. *peste* său * *şi după* sufl[etul ?] *şters* 11. *urmează* nu gă[si ?] *şters* 12. e ca şi cînd *deasupra lui* pare că-n *din care numai* pare *a fost şters* 13. *după* g[îndea ?] *şters* 14. *după* gîndea *şters* 15. *după o literă ştearsă, indescifrabilă*

nervi, puterea din mușchi ... E teribilă femeia aceasta sau, [mai] bine, demonul acesta ..."

Astfel, obosit de orgia sufletului său, se-mbrăcă, se uită în oglindă ... [O] umbră[1] viorie îi colora fața ... era vînăt[2] de palid ce era ... Dar astfel era și mai frumos de cum fusese vodată ... „Sărutarea ta * de dimineață, sărmanul meu Angelo, zise el[3] zîmbind cu tristeță ... să sărutăm această gură care nu mai este vergină ..." El s-apropie și sărută chipul lui propriu din oglindă...

Deși era cald în casă, mînele erau reci și degetele[4] supte, încît aprinse într-o[5] ceașcă de porțelan spirt de viorele[6], ca să-și încălzească mînele la flama vînătă-roșie ... Ieși în grădină să se primble pin cărările ninse, pin arborii desfrunziți cu ramurele-ncărcate de omăt și-i părea c-a fost bolnav ... îi părea că e un reconvalescent ieșit pentru prima oară din[7] camera lui de boală ... Și se sorea în soarele de iarnă și parcă eternul părinte al vieței îl împlea de sănătate și-mprospătare ... „Nu ! Nu! nu voi s-o mai văd ..." El vedea în ziua caldă de iarnă copii jucîndu-se pe strade și *** îndu-se cu mingi de omăt ... chicot, rîs, veselie ... Toată natura naivă și bucuroasă că trăiește, numai [el] întunecat, nefiind bucuros de viața lui, el cu naivitatea lui pierdută, cu ochii adînci, cuminți, însă fără de speranță ... „Și se zice că nu e fericire-n lume", murmură el. O fată rumenă[8] și grasă, într-o scurteică blănită și cu[9] mînele-n muf, trecu de[10] brațul unui tînăr, chicotind, surîzînd din cînd în cînd cu șireție, uitîndu-se c-o galișă voioșie și pe ascuns în fața companionului ei ... ochii ei căprii erau viață, bucurie, naivitate ... „Ah ! gîndi el și-i privi ... cum [nu] am tinerețea lor sufletească ... cum nu sînt ca ei ... fericiții !" ||

151r Spre sară veni de Lys să-l ia din nou ...

— Nu mă mai duc ... nu voi s-o mai văd...

— Nu vei mai vedea-o, îți promit...

— Atunci ... atunci, haide !

După ce-i legă ochii, ei ajunseră iarăși cu sania în curtea descrisă deja. Coborîră scările în suteranele amicilor întunericului ... De Lys îl lăsă singur ... El își luă legătura de la ochi ... Se afla într-un cabinet mic, tapisat cu negru ... Un cămin de marmură roșie, cu foc, o oglindă-n părete ... covoare moi pe jos, o masă c-un sfeșnic de argint[11], două jilțuri cu sprijoane nalte...

Cezara intră...

— De Lys m-a mințit, îi zise el cu imputare, iartă-mă ... dar[12] n-am vrut să te mai văd...

Ea era foarte tristă...

— Bine, bine, înțeleg simțirea ta ... vrei o fericire calmă, pe care eu nu sînt în stare a ți-o da ... simți că amorul meu obosește ... dar cine-ți spune să mă iubești ... Din contra, daca vrei eu îți aduc în brațe îngeri de copile ... blonde lac[r]imi de aur ... căci eu sînt servul tău ... eu sînt un demon, o crezi asta? zise ea-ntunecată, trebuie s-o crezi pînă ce ești încă liber de a te desface de mine ... pînă ce nu e prea tîrziu ... căci nu voi să te-nșel asupra viitorului tău ... te vei usca sub suflarea mea ca o floare desrădăcinată în[13] arșița soarelui de vară ... Trebuie s-o știi ... Îți trebuiesc angeli? Voi ști să seduc angeli pentru tine ... numai să nu te dezguste...

Un zîmbet de nespusă și sîntă[14] fericire trecu pe buzele lui ... Ea făcu o mină de scîrbă și dispreț cînd văzu acel zîmbet ... Ea cetea din espresia feței toată cartea sufletului omenesc ...

— Ți-aduc îndată ceea ce voiești ... un angel ... De Lys, zise ea deschizînd ușa, esemplarul nostru de crin, care de ieri oftează după Angelo...

În acest interval Cezara se uită-n oglindă ca să-și compuie fața. După un moment se puse-n fotoliu ... Niciodată Angelo nu văzuse[15] atîta bunătate și blîndețe esprimată pe un chip de om ca acuma-n fața ei ... Era îngerul || milei ș-a îndurărei...

152

1. *după* Era vînăt. Un reflect vioriu îi colora *șters cu excepția lui* Un 2. *după* a[tît?] *șters* (atît de palid?) 3. *în manuscris :* ea 4. și degetele *supraintercalat deasupra unui* și *șters* 5. *după* pe *șters* 6. *deasupra lui* vin *șters* 7. *peste* în * 8. *după* roșie *șters* 9. *supraintercalat* 10. *după* al[ături] *șters* 11. c-un sfeșnic de argint *supraintercalat* 12. iartă-mă ... dar *supraintercalat* 13. *după* sub *șters* 14. și sîntă *supraintercalat* 15. nu văzuse *supraintercalat*

El se uită mult în faţa ei, apoi se-ntoarse şi se uită în jăratic[1] ... astfel încît nu-l puteai vedea de spata naltă a jilţului[2] ... Uşa se deschise şi el auzi un glas dulce şi molcom, auzi foşnind lin o haină de gaz, auzi atingînd picioare mici şi uşoare covorul moale...

— Bună sară, Cezara, zise ea c-o copilărească veselie...

El se uită îndărătul scaunului...

Cezara păstrase încă espresia de nespusă gingăşie, complezenţă şi bunătate care şi-o compusese lîngă oglindă...

— O, Lilla! Copilul meu! vino-ncoaci la mama ta să te sărute ... Ce frumuşică eşti ... eşti un înger ... un boboc de roză ... cum să te numesc numai ... spune-mi cum ai dormit...

— Ah![3] n-am putut dormi ... Nu mi-a putut ieşi din minte ... şti tu cine ... nu! nu spun numele...

— A ... A ... An...

— Nu ... Mă tradezi mie înseşi ... Şi-mi părea că-i ţiu capul în mîni ... părea că-ngenunchease naintea mea şi mă uitam în ochii lui ... şi mă uitam ... şi mă uitam ... şi parecă m-aş fi uitat vecinic...

Angelo asculta zîmbind.

— Ş-apoi ştii tu ... îmi părea că şi el se uită la mine ... Ah! cum? Nu ştiu cum ... Ce să-ţi spun ... Astfel aţipeam numai şi vise vii treceau pe lîngă ochii mei ... Ah! cum aş fi în stare să-l iubesc ... parecă i-aş săruta mînile dacă mi-ar[4] permite...

— Dar dacă el ar şti că tu-l iubeşti ... dacă el te-ar iubi asemenea, îngeraşule!

— Nu spune, o, nu spune ... Ah! nici gîndesc la asta ... ştiu eu că nici gîndeşte la mine: o sărmană fată proastă...||

— Dar, vezi tu, tocmai asta iubeşte el în tine, zise Cezara cu glasul plin şi *153r*
moale ... naivitatea ta ... el ar vrea să desfăşuri acele foi ale inocenţei spre a se uita în bobocul de roză, în înţelesul acestor nerozii dulci de care eşti în stare să spui o mie pe zi ... şi fiecare gentilă, fiecare interesantă ... Cîte enigme i-ai dat tu asară de ghicit, de-şi sfarmă capul cu ele ... Tu nu ştii puterea ta, tu guriţă de roză ce eşti! sau eşti şirată, te faci că nu ştii!

Elli rîse cu glăsciorul ei de argint...

— O, eu ştiu că sînt frumuşică, zise ea înecată de plăcere, ştiu că plac ... dar zău, ţi-o jur, Cezara ... nu ştiu că el mă poate iubi ... Ochirea lui era aşa de rece pentru mine ... pe cînd eu ... eu aş fi murit ca să-l sărut o dată...

— Mă duc să-l chem ... zise Cezara rîzînd şi bătînd din palme de[5] bucurie.

— Nu, nu, nu! te rog! Cezara, pentru D-zeu...

— Spune că-ţi pare bine dac-ar veni...

— Nu ... zise ea afirmînd[6] cu capul.

— Zi că-l iubeşti.

— Nu! zise ea plecîndu-şi capul pe piept şi jucîndu-se cu colţul şorţului...

— Mă duc, mă duc ... o guriţă, îngeraşule...

Elli o sărută cu gura[7] plină, cu gratitudine ... Cezara[8] ieşi şi-nchise uşa cu cheia după sine...

Angelo şi-ntoarse jîlţul spre[9] ea ...

— O, d-le! zise ea speriată şi toată pudoarea, toată inocenţa, o lină indignaţie, imputare, o lume de simţiri contrazicătoare îi jucau în faţă...

El îngenunche la picioarele ei...

— Te-ai supărat? întrebă el cu blîndeţe.

— Da!

— Să ne-mpăcăm dar, vrei?

— Da!||

— C-o guriţă, aşa-i[?] *154r*

1. *după* foc *şters* 2. *după* a scaunului *rămas neşters* 3. *după* spune-mi *şters* 4. *după* l-aş *şters* 5. *deasupra lui* de *se află un* cu *şters* 6. *după* dînd *şters* (dînd din cap) 7. *suprainterca lat* 8. *deasupra lui* ea dispăru *şters* 9. *după* spr[e] *şters*

Ea clătină din cap...

Dar el șezu lîngă ea ... îi prinse [1] capul cu mîna, îi întoarse fețișoara ei roșie, care se uita cine știe unde, drept în fața lui ș-o sărută ... El simți că și ea-l sărutase, dar așa de lin, așa de [2] abia mișcat ... încît ar fi putut spune că nu l-a sărutat ... Ea-l respinse c-o mînă de la ea [3].

— Tu nu mă iubești ... știu, Elli ... nu mă săruți măcar...

Ochii ei se împlură de lacrimi.

— Nici nu mă crezi măcar, zise ea încet.

— Atunci sărută-mă.

Ea-și lipi gurița ei de buzele [4] lui ... de i se părea că i s-a lipit un fruct copt și dulce de gură ... el îi supse o sărutare ...

— Ce dulce știi tu a săruta, Elli...

— Ah! n-am învățat de la nimeni ... Asta vine așa numai ... N-o știu orișicînd...

— Atunci de ce [te] depărtezi de mine ... vino ici în brațul meu ...

O atrase încet pe pieptul lui...

— Ah, uite, zise ea ... ce rău îți stă legătoarea la gît!...

Ea drese cu mînuțele ei legătoarea...

— Și-apoi nu-i nici pieptănat cumsecade, hahaha! și lipsește un bumb de la manește [5].

— Mi-a căzut în sîn, Elli ... caută-l.

Ea-și băgă mîna-n sînul lui. El [o] prinse ș-o apăsă pe inimă...

— Nu găsesc, zise ea închizînd ochii de roșie ce era [6] ... apoi i redeschise și [i] se uită c-o cuminte și tristă seriozitate drept în ochi ... Parecă vrea să[-i] zică: „Eram să-ți zic o vorbă grea, dar n-o mai spun".

El îi deschise ei sînii...

— Să caut butonul meu [de] diamant, poate a căzut între sînii tăi [7]...

— Nu, nu, zise ea apărîndu-se.

— Iacătă-l, zise el, lipindu-și gura de fragul mărului de zapadă ce ieșise de sub corset...

Ea se apăra de dezmierdările lui, dar se apăra lin [8] și mai mult pentru [9] că se cuvine ... De mult nu mai avea puterea de a-i refuza ceva...

El stinse lumina și un întuneric adînc acoperi [10] suspinul lor de amor.||

155r Pe cînd Lilla și Angelo erau într-o stare dezordinată, unde hainele parte căzuse de pe ei, parte atîrnau în toate părțile și ei pe jumătate goi dormeau strîns îmbrățișați pe sofă, gură-n gură, intră Cezara c-o lampă-n mîni în casă și se uită la ei ... Ea era palidă, serioasă, tristă ... Ținea în mîna ei un cerșaf alb și mirositor și-l aruncă peste mire [11] și mireasă, apoi se puse-n [12] fața focului și se uită multă vreme în ultimele urme a jăraticului. Ochii ei se împlură de lacrimi ... apoi se sculă repede, ridică colțul cerșafului, descoperi capul lui Angelo și-i sărută fruntea:

— Ai să-mi plătești tu asta, copilul meu, ai să mi-o plătești!

Apoi ieși din cabinet [13].

A doua zi Lilla îmbla cam pe lîngă pereți și nu i se uita nimărui în față ... Angelo era de-o paloare umedă, ochii-i erau turburi și moi în cap și pierduse din demonica lor strălucire.

Ea se-mbrăcase și-i ajută și lui, îi îmbumbă cămeșa la gît, îi făcu [14] fiongul de la legătoare ... Era blîndă ca un miel...

— Așa-i că mă iubești, Angelo?

1. *inițial:* cuprinse 2. *suprainterca lat* 3. *urmează* Mergi M[ergi] *șters* 4. *după* gu[ra] *șters* 5. *vezi nota* 13, p. 263 *(în ambele cazuri Eminescu are șovăieli în găsirea formei:* maneștă, maneșă); manește *este forma moldovenească pentru* manișcă 6. *întreg sfîrșitul alineatului este adăugat cu un scris foarte mărunt care se continuă între rînduri* 7. *corectat prin ștersături și intercalări din:* poate e-n sîn la tine 8. *după* încet *șters* 9. *după* de cu[viință?] *șters* 10. *după* ascunse *șters* 11. *inițial:* mirele, *deasupra lui* cei doi amanți *șters* 12. -n *adăugat după ce s-a șters* lîngă care urma 13. *manuscrisul marchează pauza nu numai prin distanța mai mare dintre rînduri, ci și printr-o scurtă linie orizontală* 14. *după* f *șters*

— Mai întrebi ... Lilla, erai de mult venită în [1] societatea asta a Amicilor întunericului?...

— Ah! să-ţi spun cum [2] ... Eu te-am văzut pe tine în [3] saloanele [4] doamnei N. Mi-ai fost recomandat, dar tu te-ai uitat aşa, pe deasupra, la mine, mi-ai spus o banalitate şi te-ai dus apoi ... şi eu te urmăream, priveam în vo oglindă ca să te văd în colţul de fereastă în care şedeai ... stam [5] seri întregi, plîngeam nopţi întregi ... ah! cum te iubesc, Angelo, zise ea înecîndu-i faţa cu sărutări ... Într-o zi s-apropie doctorul de Lys de mine. Se uită în ochii mei cum ştie el a se uita — ciudat adică...

,,Iubeşti pe Angelo, d-şoară, zise el cu tonul fără espresie şi firesc, cum e felul lui de a vorbi..."

,,Nu", zic eu.

,,Haide-n astă-sară în clubul Amicilor întunericului, dacă vrei să-l vezi..."

,,Dar nu voi să-l văd..."

,,Sania mea te va lua", zise el.

,,Dar nu voi să merg cu sania d-tale..."

,,Ea va sta la portiţa grădinei d-tale", zise el, ridicîndu-se şi surîzînd.

Angelo, m-am dus noaptea în grădină, am deschis portiţa, m-am pus în sanie şi iată-mă-s.||

Ea luă dreapta [6] lui în amîndouă mînuţele, o bătu ş-o sărută apoi... *156r*

— Lilla!

— Lasă-mă, Angelo ... eu nu mai am ce-ţi da ... ţi-am dat tot ... De mult n-am mai fost stăpînă pe mine, de mult eram toată a ta ... Ai milă de mine ... Dac-ai crezut că sînt cuminte ... iată cuminţia mea toată [7] ... dac-ai crezut că sînt frumoasă, iată frumuseţa mea toată ... Toată faţa mea e sfinţită de sărutările tale ... de nu mă poţi iubi pe mine ... iubeşte-ţi sărutările tale, Angelo, iubeşte-mi ochii mei, căci [8] te-au privit, căci [9] ş-au lipit razele de frumuseţa ta ... iubeşte gura [10] mea, s-a atins de a ta ... Iubeşte-te pe tine în fiinţa mea ... Angelo, zise ea plîngînd şi lipindu-se spasmotic de pieptul lui şi apropiindu-şi gura de urechea [lui]: iubeşte-ţi copilul tău...

El nu răspunse nimic. I se părea că e un delicvent [11] ... că o vină mare apăsa sufletul lui...

— Şi cum vom trăi noi? întreabă zîmbind cu tristeţă...

— Cum? Ah! iată cum ... Iată tabloul ce mi-l zugrăvesc ... Dimineaţa, cînd vei dormi încă, te-oi săruta pe ochi şi te-i scula ... apoi ţi-oi aduce cafeaua şi cămeşa cu butonii puşi, şi ciorapii, halatul, fesul, o ţigară ... te-oi îmbrăca, apoi te-i duce la treaba ta ... şi, rămasă acasă [12], voi şterge colbul de pe cărţile tale, voi aranja hîrtiile, voi drege penele stricate şi cînd vei veni acasă va fi masa pusă ... pînza albă, farfuriile curate, paharele limpezi de clare ... după masă vom şedea la cafea, vom vorbi nerozii ... apoi [13], adaose încet abia mişcîndu-şi buzele, apoi ... zic şi eu, de ... vom avea copii ... un băiet frumos ca tine, icoana ta, ş-o fetiţă ca mine ... Ah vom fi fericiţi ...

— Da, fericiţi! murmură el încet şi-ntunecos. ,,O, Cezara! Suflet de demon, gîndi [14] el, cum citeşti în sufletele omeneşti ... cum vezi în ele scris viitorul, cum pricep zîmbelul tău de despreţ de ieri."||

— Dar tu pari trist, dulcele meu amic ... de ce? *157r*

— Sînt obosit [15], femeia mea, dulcea mea femeie, nimica alta...

— Acuma mă duc, ca s-ajung acasă ... Vei veni să mă ceri, nu-i aşa ... Vino azi, voi aştepta cu nerăbdare venirea ta ... Oh! cît te mai pot iubi...

Ea-şi aruncă mantila pe umere, îl [16] sărută şi dispăru pe uşă ...

1. *după* a[ici] *şters* 2. *supraintercalat* 3. după la balul şi balul *succesiv şterse: Eminescu a scris întîi* la balul, *apoi a şters* balul *vrînd să-l înlocuiască cu altceva, apoi, revenind la prima intenţie, a scris din nou* balul *şi în sfîrşit a şters tot şi a scris* în saloanele 4. *în manuscris:* salonoanele 5. *după* şi *şters* 6. *după* m[îna] *şters* 7. *supraintercalat* 8. *după* p *şters* 9. *supraintercalat* 10. *după* -ţi *şters* 11. *urmează* condamnat *şters (şi înlocuit cu punctele de suspensie)* 12. rămasă acasă *supraintercalat* 13. *urmează puncte de suspensie şterse* 14. *după* zise *şters* 15. *după* cam * *şters; urmează* co[pila?] *şters* 16. *după* şi *şters*

El rămase trist [1]...

„Va să zică asta-i viața mea viitoare ... Adio visuri orbitoare ... am devenit umil bărbat al unei mici femei ... Vom avea copii ... mi-o aduce halatul și papucii dimineața ... Ah ! doar o dezgustătoare perspectivă de urît și monotonie..."

Cezara în haina ei de Hamlet rîdea într-un colț al odăiei. D-zeu știe cînd și cum [2] se furișase-n casă ... La vorbele lui vorbite încet, însă destul de clar, ea trase-un hohot ironic și splendid de răceală...

— Taci ! taci !

— Ei bine ! iată dar idealul tău ... iată viața îngerilor ... iată scopul pe care natura voiește a-l împlini prin aceea c-a îmbrăcat acel bobocel de fată cu naivitate și grații ... un băiețel ... o fetiță, aerul odăiei apăsat de voluptatea patului conjugal ... un [3] pat cu cerșafuri cari trebuiesc foarte des schimbare ... N-a rezistat mult îngerul, nu-i așa ... Se grăbea natura să-și împlinească scopul ei măreț, reproducerea neamului omenesc, și și-a asigurat această împlinire pin îmbrățișări multe, pin dulci rezistențe, pin vorbe cu două înțelesuri... O ! O ! pfui ! hahaha ! Ei, ce faci, fugi?...[4]

— Te-aș ucide, Cezara, de drept ce ai [5] ! Mă desperezi...

— Și orb nebun ce ești ... nu vezi tu că ești o unealtă, că bucurii, dureri, pasiunea, plăcerea ce o ai pentr-un sîn femeiesc care nu contribuie nimic la voluptate, plăcerea ce o ai pentr-o fată naivă, căci cu cît va fi mai naivă, cu atît mai greu îi va veni în minte să-și ucidă copilul ... nu vezi că ești o unealtă în mînele unui demon, că ești jucăria simțirilor tale, că nimic ce ai nu e al tău, că tu ești cauza [6] involuntară pe care natura, sau numește-o cum vrei, își scrie așa-numitele scopuri mărețe ... ||
160r Nu [7] vezi tu că legi, state, monarhi, religii nu sînt decît aparatul greu pentru a face cu putință acest act murdar [8] de reproducere [9] și a vă arunca apoi în brațele monotoniei meschine a urîtului, a ridicululuí, a unei vieți care-mi face greață? ... [10] Te-nchipuiesc cu halatul înflorit, cu fes în cap [11], cu papuci, cu ciubuc, c-o claie de copii, c-o ocupațiune monotonă și somnoroasă ; apoi vei muri și copiii tăi cei de spirit vor repeta aceeași viață spirituală...

— Ai drept ... asta mi-o spun și eu ... taci, rîsul tău mă supără...

— Și de ce aș tăcea ... zise Cezara-ncrucișîndu-și mînile ... Tu ai pierdut pe această copilă ... Tu știai că n-ai s-o poți iubi, puteai [12] cel puțin știi că ea nu-ți va ajunge, și cu toate acestea ai avut-o ca pe soția ta ... Ai nefericit-o ... Crezi că-mi trece pin minte să-ți cruț mustrările de cuget ... nu ! De aceea sînt un demon ...

— Dar tu mi-ai adus-o...

— Spun că nu? ... Da ... sînt liberă eu de a încerca să seduc ... De ce te-ai lăsat sedus?

— N-am remușcări...

— N-ai ... Bine ... Copila va fi alungată de părinți ... va naște-n sărăcie ... Va fi o femeie pierdută ... dacă n-o vei lua de soție ... Dar tu o vei lua. Vei avea o viață de urît, vei îmbla după alte femei ... eu voi îngriji ca ea s-o știe aceasta și atunci adio pace casnică, atunci abia vei vedea ce va să zică iadul pe pămînt ... A ! pîn-acum n-ai nici idee ... Pîn-acum melancolia ta și coloarea neagră sub care privești lumea ||
161r sînt teorii sure pe lîngă realitatea ce te așteaptă...

— Voi suporta inevitabilul...

— Adio, Angelo...

— Cezara ! ... Cezara, murmură el încet plecîndu-și genunchii la ea ... te iubesc ... nu poți tu ierta...

— Ce să iert? Te iubesc eu? ... Ea ieși repede din casă [13].

— Lilli a venit apoi la mine, trimisă chiar de tatăl său, ca să-mi ceară din nou scuze ... I-am spus că tu n-o poți lua de soție și am esplicat punctele mele de

1. *urmează* și *șters (înlocuit cu semnele de suspensie)* 2. și cum *deasupra lui* venise *șters* 3. *după* acel *șters* (acel pat) 4. *urmează* te *șters* (te-aș?) 5. *peste semn de întrebare* 6. *inițial :* cauză ; *urmează* pe *șters* (pe care natura) 7. *urmăm ordinea impusă de numerotarea autografă a autorului, ale cărui file au fost legate și numerotate greșit* (74=*160*, 75=*161*, 76 *lipsește*, 77=*159*, 78=*158*) 8. *supraintercalat* 9. *după* reg[enerare?] *șters* 10. *urmează* Nu vezi *șters* 11. în cap *repetat din inadvertență* 12. *după* știai *șters* 13. *lipsește o pagină*

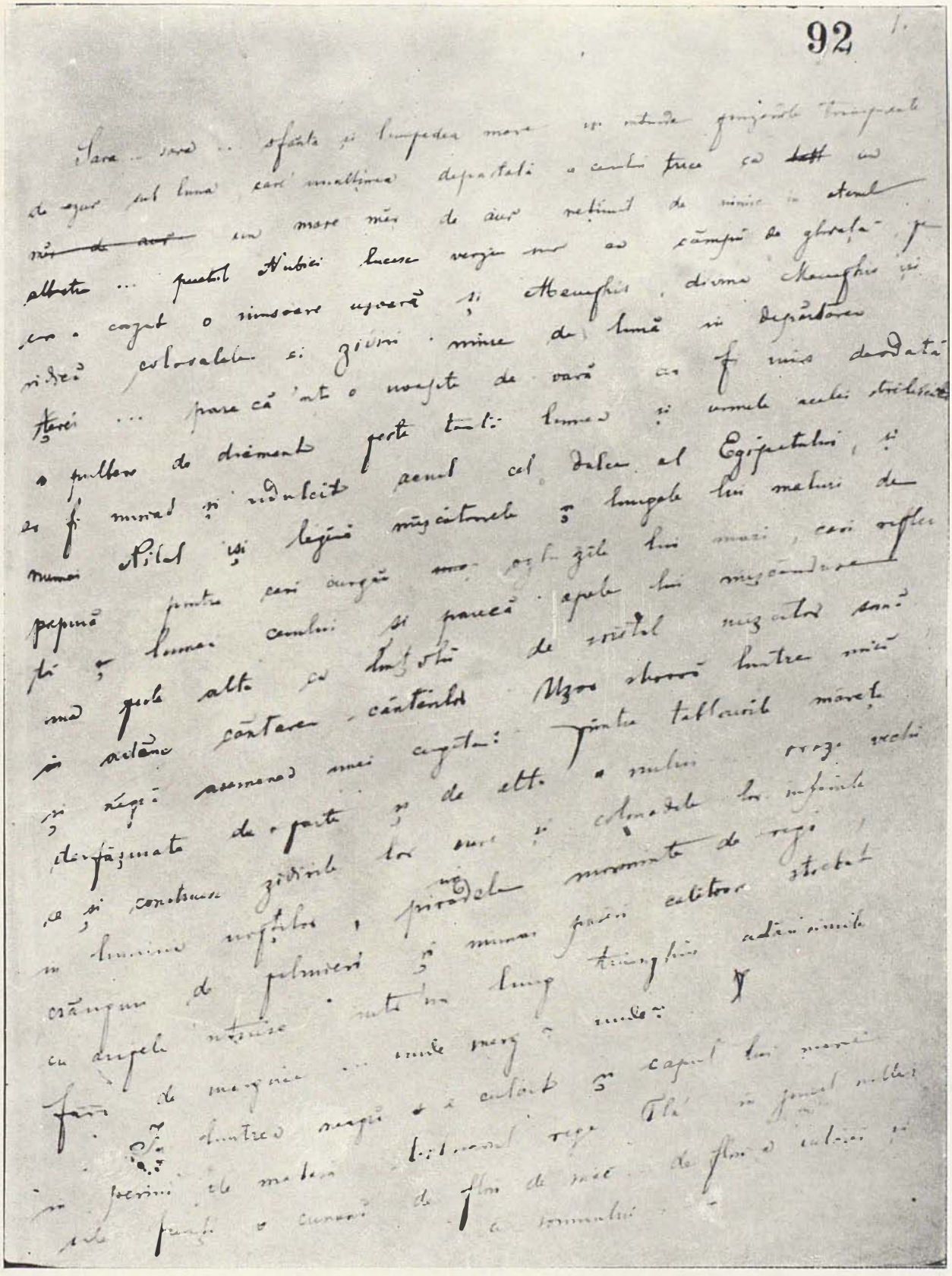

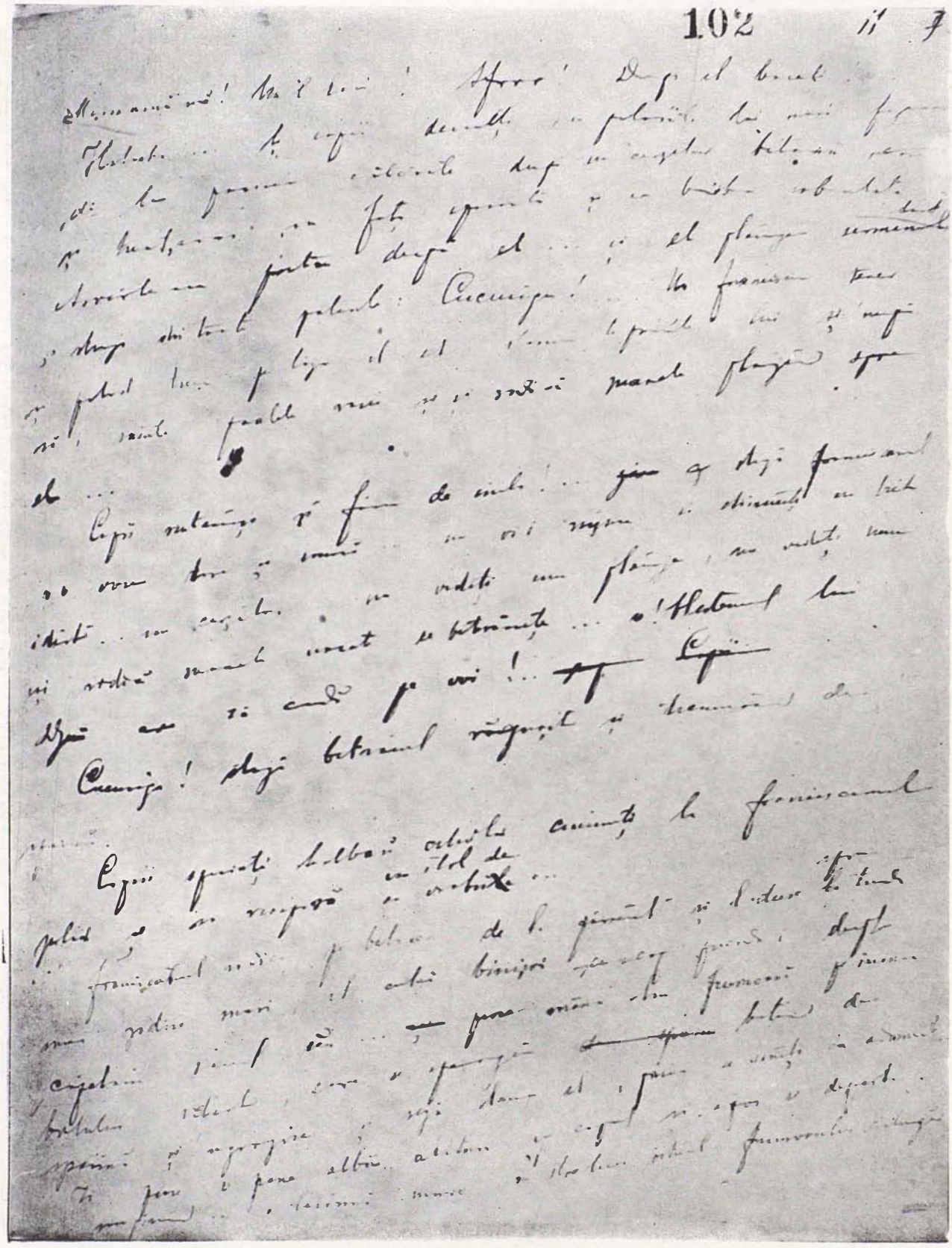

39. [AVATARII FARAONULUI TLÀ]

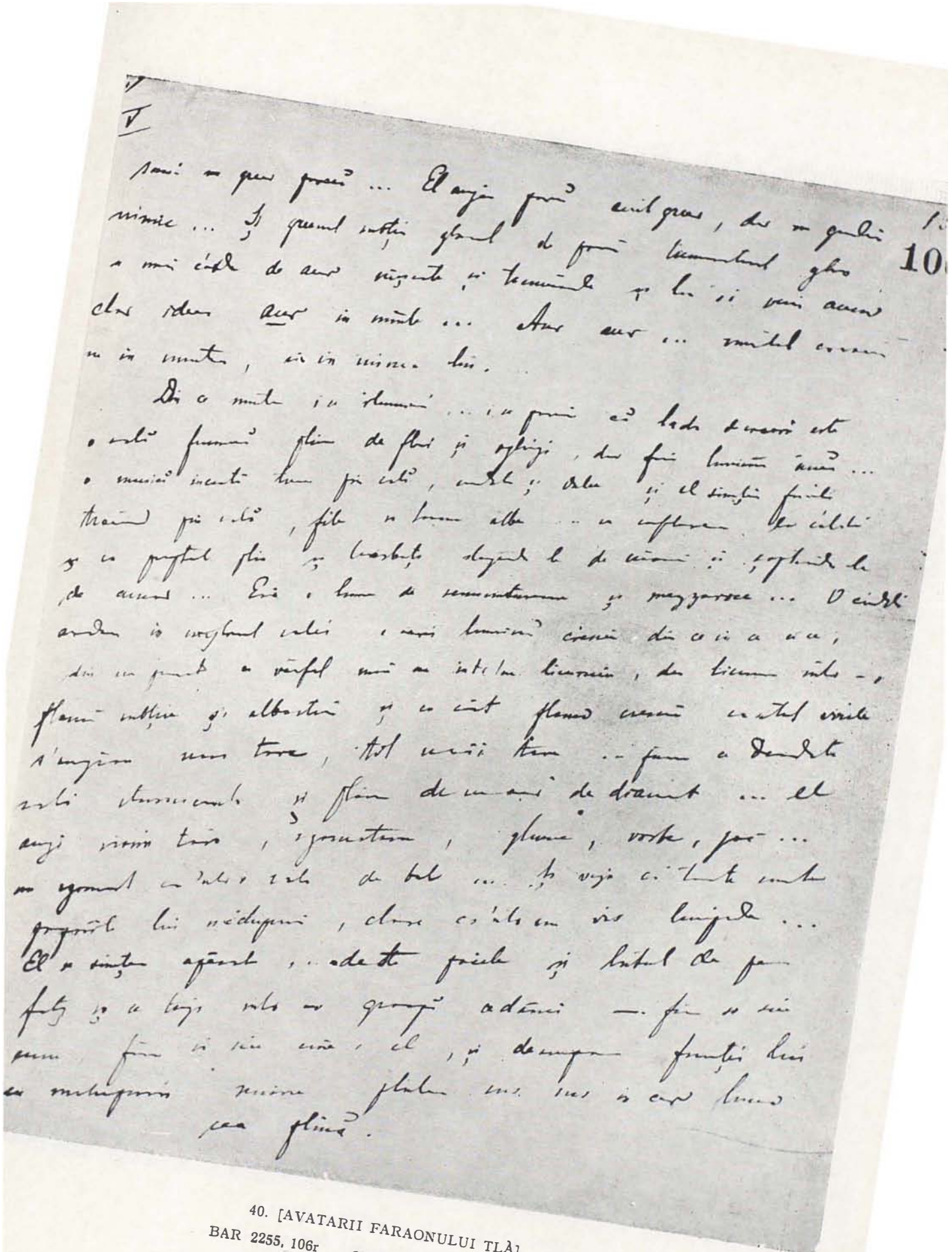

40. [AVATARII FARAONULUI TLÀ]
BAR 2255, 106r cerneală 20,2 cm × 17 cm

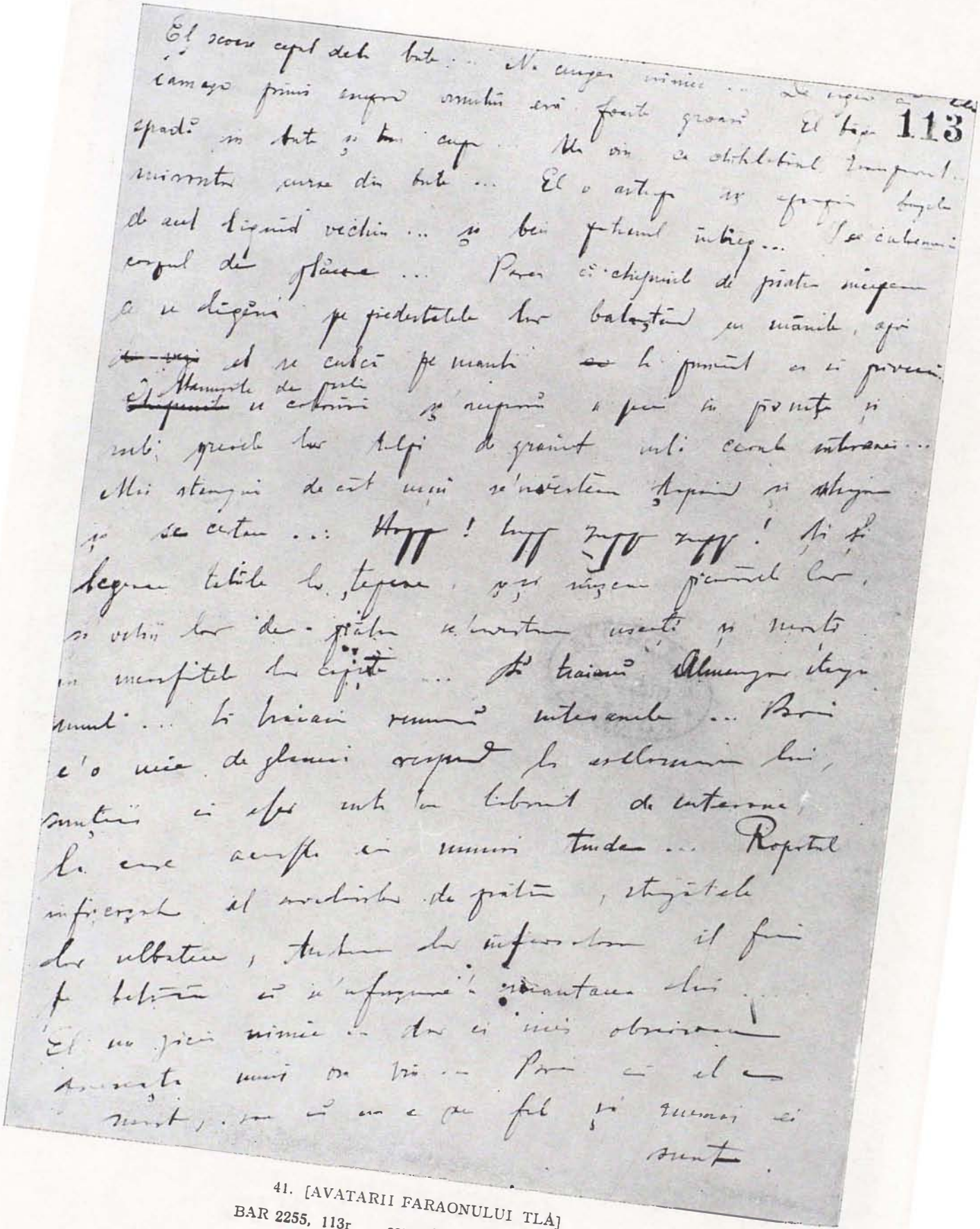

41. [AVATARII FARAONULUI TLA]
BAR 2255, 113r cerneală 21 cm × 16 cm

42. [AVATARII FARAONULUI TLÀ]
BAR 2255, 114r cerneală 21 cm × 16 cm

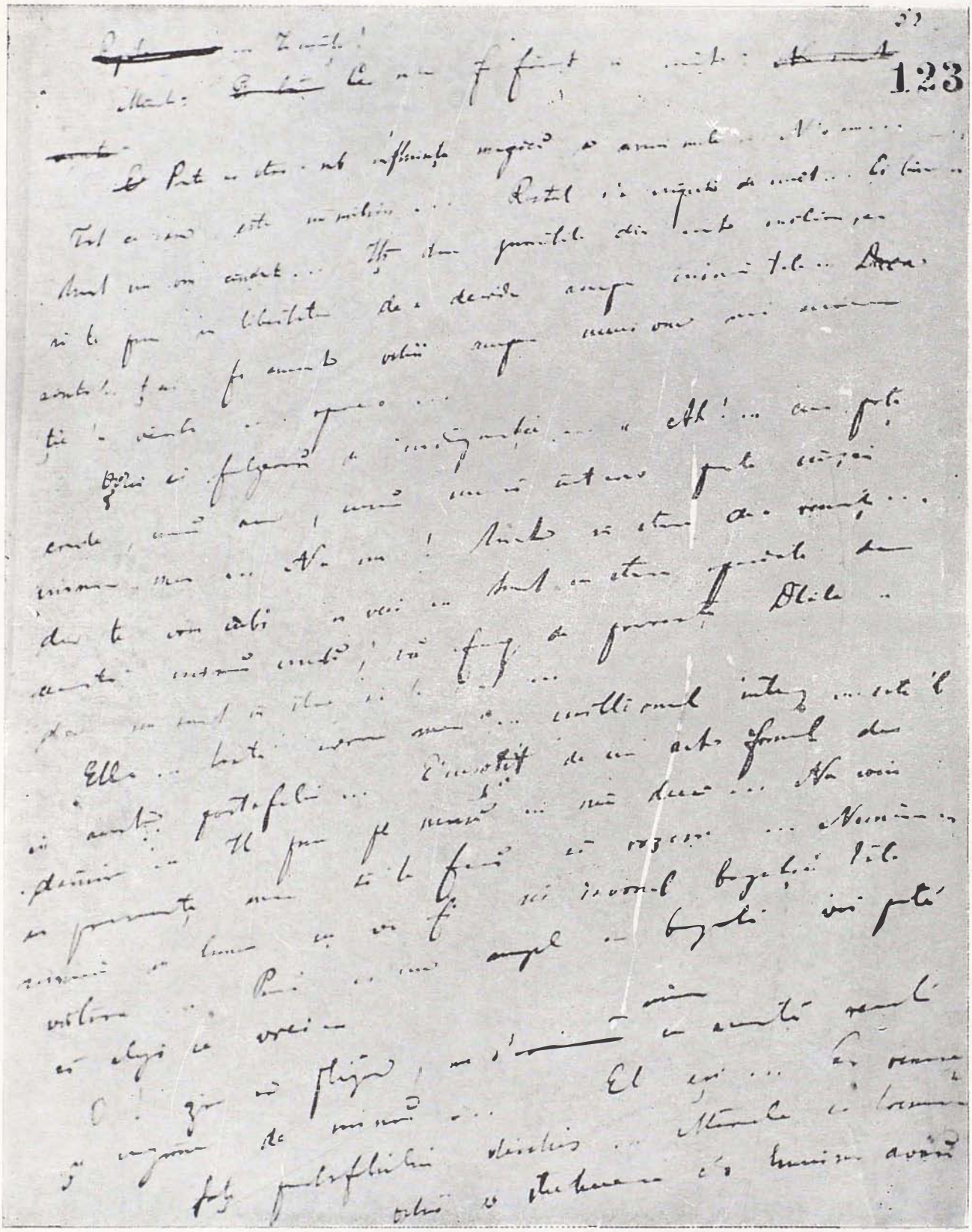

43. [AVATARII FARAONULUI TLÀ]

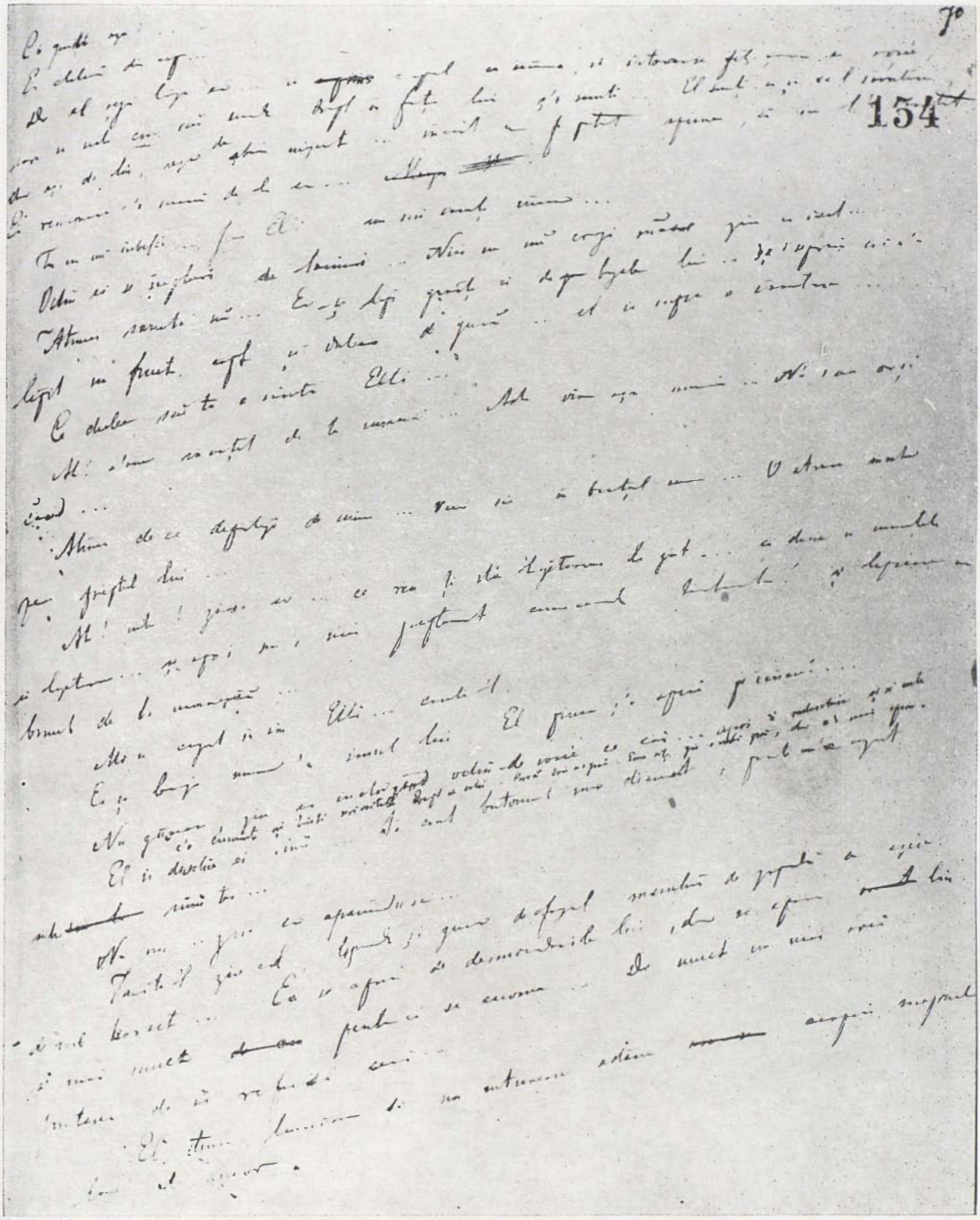

44. [AVATARII FARAONULUI TLÀ]

BAR 2255, 154r cerneală 20,5 cm × 17 cm

De mult, de mult a fost un Împărat în țara depărtată a Indiei și avea o fată frumoasă

cum nu se mai povestește, albă ca o lacrimă a soarelui, dar tristă ca o floare

verde. În nopți cu lună ea se plimba prin întunecoasele dumbrăvi ale

castelului crescut din rădăcini de stânci, și auzi un glas fru-

mos – parcă de pe ghețuri și tânăr ca de om. O aripă – armonia

soarelui blând și înțelept al valurilor mării o acompania. Ea

un prinț cuminte, care o iubea pe fiica Împăratului. Ea-l vedea

un prinț [illegible] era nalt și frumos

cu părul prin nege în lumina de lună – era ... ochii strălucitori

Pletele negre se revărsau de aur [illegible] de întunerec ~~topit~~. Ea-l iubi

și brațele lor ca două flori picturi de întunerec

tării nopții n-ar fi văzut în fața altui ochi de frumusețe.

Într-o noapte – ~~[illegible]~~ printre ~~[illegible]~~ umerele de frunze tinerele

de olive și lauri suspendai luna ca o pasăre de aur – el [illegible]

stă îngenunchiat pe peronul ~~lui~~ ei, și capul culcat în genunchii-i albe se uită

lung și întunecat cu privirea de profet în ochii [illegible] cu blânde,

albastră a ochilor ei mari. [illegible]

... gură, [illegible] de amor ea-i simți fața.

Ce frumoasă fruntea ta – coroană lumii, [illegible]

Ce frumoasă fruntea ta – coroană lumii, [illegible] mari,

Ai doar o [illegible] și el și [illegible]

ca [illegible] luceferi. Numai Împăratul ~~Soarelui~~ – [illegible]

El se sui și o prinse [illegible]. O duse în brațe

astfel – odată în [illegible] lui, când iubesc.

și se [illegible] lume.

[illegible]

ACADEMIA MSS.C ROMÂNĂ

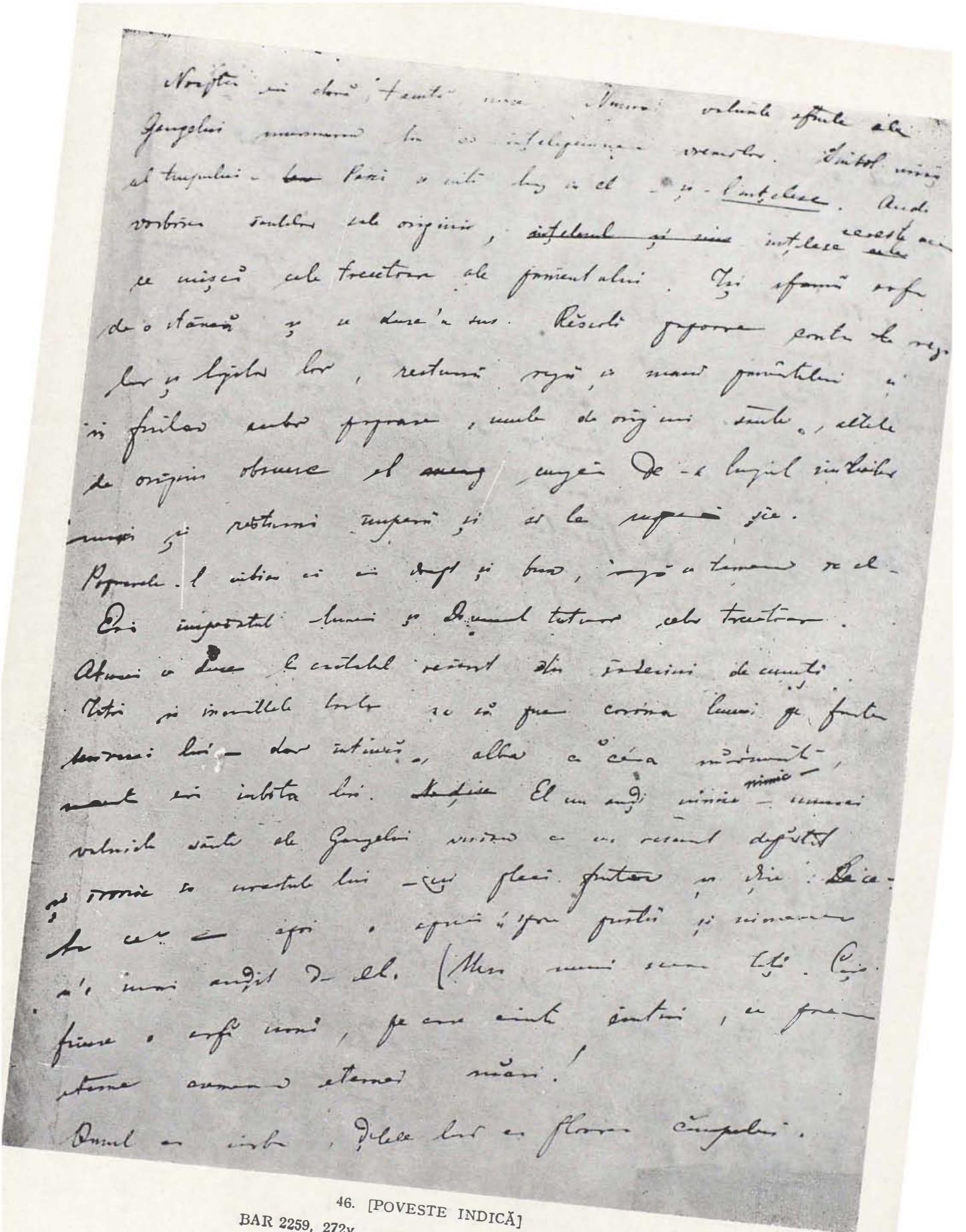

46. [POVESTE INDICĂ]
BAR 2259, 272v cerneală 23,5 cm × 18,8 cm

47. [POVESTE INDICĂ]

BAR 2259, 273r cerneală 23,5 cm × 18,8 cm

ACADEMIA MSSE ROMÂNĂ

Netăgăduit că sunt multe lucruri, ~~ce nu încap~~ la priceperea cărora nu'l ajunge capul pe-un membru gros de la primărie sau pe-un subcomisar de poliție — deși aceștia sunt în genere oamenii, cari pricep ~~tot~~. Cel puțin când e vorba de expropriarea unei găinării, de insuflarea de respect în cetățeanul măcelarii cu ~~cantan~~ mesuri false, oameni mai îndemânatici de cât cei doi de sus, nu cunosc. Totuși ni se pare — se'nțelege că nu impunem numeni părerea — că afară de cumpene strimbe și găinării în fața uliții mai exista oare-cari ~~et~~ lucruri, de o însemnătate secundară într'adevăr, de ex. filosofia, poezia, artele, ~~tot~~ lucruri cari scapă perspicacității muniților Domni, dar a căror existență nu se poate nega.

Se vede că autorul orea să'ncapă de la Az Buchi. Într'adevăr lumea cum o vedem, nu există de cât în crierul nostru. Nimeni nu va ~~contesta~~ tăgădui că este deosebire între gânsac și câne. Privirea cânelui e inteligentă, el pricepe din lumea aceasta o porție mult mai bună de cât gânsacul; cu toate acestea amândouă aceste ființe au ochi și crieri. Lumea nu'i cunoscă . . .

48. [ARCHAEUS]

BAR 2269, 19r cerneală violetă 20 cm × 16,5 cm

Poate că povestea este partea mai frumoasă a vieții omenești
Cu povești ne leagăna lumea, cu povești ne adoarme.
Ne trezim și murim cu ele ... Auzit-ai tu vr o dată povestea
regelui Tlă?

— Ai ei odată ... Da... dori să știu mai întâiu cine-i ~~[illegible]~~ Archaeus?

— Hm! Cum dracu să ți-o spun, dacă n'ai priceput pân 'acuma.
Mă-i băiete! Cu toate schimbările ce le dorește un om în persoana
sa, totuși ar vre să rămâe el ênsuși ... persoana sa.
Am cunoscut oameni, ce doneau a fi mai frumoși (câte femei!)
mai cuminți (câți oameni de stat!) mai geniali (câți scriitori!)
am cunoscut unii, cari aveau dorințe de Cesar, în carr se grămă-
deau visurile de glorie a lumii intregi ... dar ei vroiau să fie
tot ei. Cine și ce este acel el sau eu, care'n toate
schimbările din lume ar dori să rămâe tot el? Acesta
este poate tot misterul, toată enigma vieții. Nimic n'ar
dori să aibă din câte are. Un alt corp, altă minte,
altă fizionomie, alți ochi, să fie altul ... numai să fie el.
Ar voi să se poată preface în mii de chipuri, ca un
cameleon ... dar să rămâe tot el. Abstrăgând

49. [ARCHAEUS]

BAR 2269, 36r cerneală violetă 20 cm × 16,5 cm

Nu ... Dar mai ainte de-a-mi povesti de regele Ila
aș dori să-mi spui ce [illegible] sub Archaeus al cărui
nume l'ai rostit de atâtea ori în această sară?

Dragul meu ... Ți-am vorbit de manuscriptul din
sertar. Îmi vei concede cumcă toată comedia
n'ar fi avut loc cu planul ei cu patimile ei cu
estemul de regi popi, cavaleri, dame de curte
helere etc. dacă nu era acel neînvernat manuscript
vechiu de o sută de ani în fundul saltanului. Câtă
bogăție de viață, costume, oameni, aranjament, [illegible]
în câteva foi terfelite, în care zăcea învelut Archaeus.
Ei bine — privește viața ca o comedie — cine-o aranjează?
privește omul ca o mașină — cine-o ține? privește natura
ca un decor — cine-o zugrăvește? Și apoi nu uită că hârtia
chiar era de nevoie numai ca să fixeze pe Archaeus, Dacă
nu manuscriptul, ovre el nu exista? Ba da.

50. [ARCHAEUS] (variantă)

BAR 2268, 22r cerneală violetă 20 cm × 16,3 cm

51. [ARCHAEUS] (variantă)

BAR 2268, 23r cerneală violetă 20 cm × 16,3 cm

ACADEMIA
MSSE
ROMÂNĂ

52. [ARCHAEUS] (variantă)

BAR 2255, 7r cerneală 35 cm × 21,5 cm

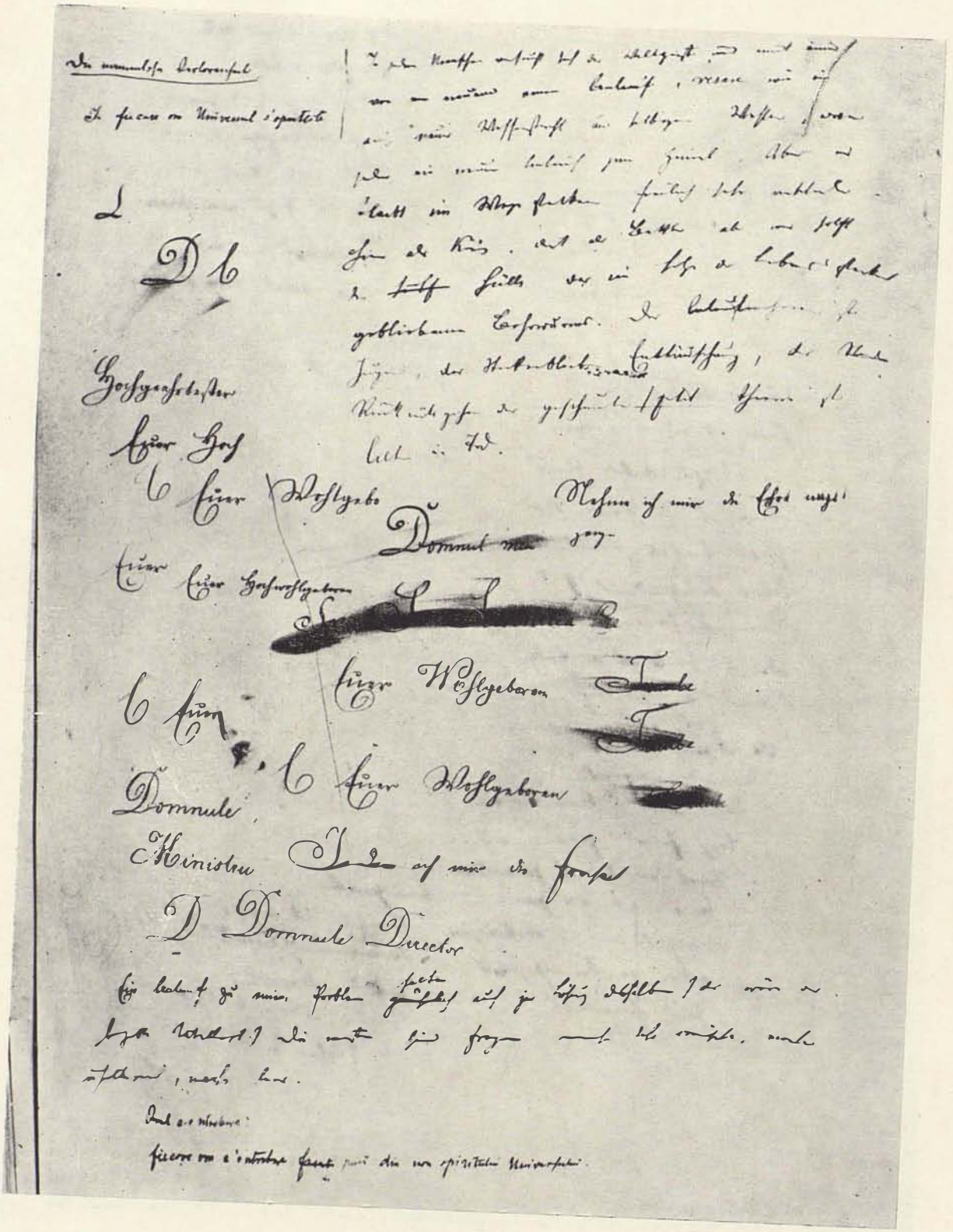

53. [ARCHAEUS] (variantă)

BAR 2262, 42v cerneală 35 cm × 21,2 cm

vedere ... A plîns mult biata fată ... dar voi ști eu[1] s-o mîngîi ... Am un camerier care nu e de desprețuit...

— Cezara !

— Ei, D-zeul meu ! dar tu ești nebun ... Ea va fi fericită în felul ei ... Vino-ncoace și suge rana asta ... nu vezi că-mi curge sîngele pe haine...

El își lipi buzele de rana[2] pieptului și supse acele picături de rubin ce păreau a curge pe zapadă ... Ea-i ținea capul cu mînile ... apoi-i ridică capul și sărută gura lui roșie de sînge ... Asta drept mulțămire ... Ea-și acoperi sînul, îl ridică pe brațele ei ca pe un copil, îl strînse la piept, îl dezmierdă...

— Cum mă faci să pătimesc, șopti[3] el încet.

Bine, încă n-ai cunoscut tu ce voi eu să cunoști ... Amicul meu[4], ai alegerea între două lucruri : între urît, ordinar, meschin și între durere, pasiune, turbare ... între Lili și mine. Eu nu te-nșel, ți-o spun dinainte : eu voi usca viața ta de m-alegi pe mine ... eu te voi omorî ... dar nu-ți voi coase halat, nici ți-oi împleti pungi de tutun.. eu te [voi] despera[5] ... Dar nu ți-oi face copii ... De un singur lucru te asigur, nu ți se va urî cu mine, poate însă ca mie să mi se urască cu tine ... atunci, se-nțelege, se sfîrșește totul ... atunci știu că vei trebui sau să mori, sau să nebunești.

Ea-l juca pe genunchii ei, își băga mînile-n sînul lui și el simți înnegrindu-se lumea-naintea ochilor[6] lui...

— Ah ! aș rezista de mi-ar fi cu putință, zise el cu durere ... dar acum ... acum cînd aș [da] toată lumea pentru o sărutare a ta și viața mea-mpreună ... acum e prea tîrziu, diavol de femeie ce ești ... ||

— Voluptatea cea crudă a dorinței și a durerei ... iată ce-ți ofer ... De-un *158r*
lucru fii sigur : te iubesc. Nu[7] te lăsa înșelat de împrejurarea că amorul samănă așa de mult cu ura ... Aș fi în stare să mă las ucisă pentru tine...[8]

1. *supraintercalat* 2. *inițial :* rană 3. *deasupra lui* zise *șters* 4. *urmează : șters* 5. *după* ucide *șters* 6. *supraintercalat* 7. *după* Te *șters* 8. *ca semn al încheierii capitolului figurează o scurtă linie orizontală la mijlocul paginii.*